

Közzététel
 Helye: Budapest, Széchenyi tér 2. I. sz.
 Alapítvány: 1918. évi LXIII. törvény alapján.
 Szerkesztő: Dr. Csiky Zoltán.
 Főszerkesztő: Dr. Csiky Zoltán.
 Felelős: Dr. Csiky Zoltán.
 Kiadó: Csiky Zoltán.
 Helye: Budapest, Széchenyi tér 2. I. sz.

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Ara 5 lej
 Péntek, 1937. április 2.
 5697. ÉV. NISZAN 21. XX. ÉVF. 76. SZAM

VILÁG TUKRE

Lekerült napirendről a kormány átszervezése

104 volt minisztert hívott meg Averescu marsall politikai tanácskozásra

Bucuresti, április 1. (Az Uj Kelet tud.) A fővárosi lapok változatlanul napirenden tartják a kormányátalakítás kérdését. Az Univerul úgy tudja, hogy az átszervezést Tatarescu és Dinu Bratianu közötti meg egyezés alapján elhalasztották, miután az átszervezésnek bármely formában való keresztülvitele elégedetlenségekre adott volna okot és alkalmat a liberális pártban. A Dimineața szerint az elhalasztás nösszabb időre szól, míg a Curentul fenntartja azt az értesülést, hogy a földművelésügyi tárca élére Inculeț helyettes miniszterelnököt fogják rövidesen kinevezni. Ugyancsak a Curentul írja, hogy Iuca és Djuvara tárcánkülső miniszterek Tatarescu rendelkezésére bocsátják lemondásukat, hogy megkönnyítsék ezáltal a miniszterelnök helyzetét.

[A Viitorul, a kormány félhivatalos lapja, ezzel szemben a következőket írja:
 „Az utóbbi napokban egyes lapok mindenféle híreket közöltek azokról a tárgyalásokról, amelyeket Tatarescu miniszterelnök állítólag a kormány átszervezése irányában folytat. Értesüléseink szerint ezek a hírek nem felelnek meg a valóságnak. E pillanatban a miniszterelnök a napirenden levő kormányzati problémákkal van elfoglalva.

Petre Papacostea volt postaiügyi igazgató, Averescu marsall bizalmasa, lapjelentések szerint a mai nap folyamán érintkezésbe lépett több volt miniszterrel, akik kedvezően fogadták a marsall azon kezdeményezését, hogy a volt miniszterek és törvényhozási elnökök tanácskozáson vitassák meg a módját,

hogyan lehetne kiutat találni a mai kaotikus belpolitikai helyzetből. A marsall a következő volt minisztereknek, alminisztereknek küldte el meghívóját: Vaica, Maniu, Mironescu, Iorga, dr. Angheliescu, Vaitoianu tábornok, Goga, Petrovici, Ioanitescu, Periețeanu, Voicu Nițescu, C. Angheliescu, Emil Hațieganu, Mirto, Vlad, Sever Dan, Bogos, Mihalache, dr. Lupu, Madgearu, Mihai Popovici, Costachescu, Potârca, Bocu, Ghelmegeanu, Petre Andrei, G. Pop, Valer Moldovanu, Ion Pop, Halipa, Sauciu Saveanu, Iunian, Argetoianu, Radian, Chirculescu, Maxim, Gafencu, Manolescu, Caranfil, Ottescu, Trancu-Iasi, Garoflid, Mehedinti, Mitilneu, Rascanu tábornok, Camarasescu, Stelian Popescu, Popescu-Necesti, Meisner, Ionescu-Sisesti, Valcovici, Tataru, Buzdugan, Munteanu-Râmnic, Stanciu, Vladimir Christi, Ghica, Metes, Dori Popovici, O. Taslaouan, Stefanescu-Amza, Cihoski, Victor Slavescu, Manolescu-Strunga, Cipaiianu, C. Banu, N. Teodorescu, Mița Constantinescu, Gusti, Popovici tábornok, Raducanu, Tascu, Popovici-Tasca, P. Negulescu, Traian Bratu, Bujor profesz-szor, Sadoveanu, Pompei, Orleanu, Savel Radulescu, C. Dimitriu, I. C. Atanasiu, Tancred Constantinescu, Polizu Micsunesti, Xeni, Dumitrescu-Braila, Leonte Moldoveanu, Aurel Dobrescu, Zigre, Groza, Brandsch, Bucsan, Căsan, Vasilescu-Carpen, Zamfir, Batescu, I. T. Florescu, Pelivan, Dinu Bratianu, Titulescu, Armand Calinescu, Titeanu, Tillea és Pangal.

„Többségi” és „kisebbségi” kérdés

A fenti cím alatt az Univerul vezércikkézik, hogy vitába szálljon a kisebbségi kérdés néhány külföldi ideológusával. A cikk jó részében Bethlen István gróf volt magyar miniszterelnök ismert cikkeivel foglalkozik és a magyar kisebbség helyzetével kapcsolatos megjegyzéseivel polemizál.

Van azonban a cikknek néhány kitétele, mely az általános kisebbségpolitika vonalán minket, zsidó népkisebbséget is különösképpen érdekel.

Többek között a következőket írja:
 „Romániában ténylegesen nem is létezik a kisebbségi kérdés, mert ebben az országban az alkotmány elismeri az etnikai és felekezeti különbség nélkül az összes állampolgárok egyenlő jogait és kötelezettségeit. A népszövetségi alapokmány a közép- és a kelet-európai országokra kényszerítette a békekonferencián a kisebbségi lakosság védelmét, ezt azonban átmenetileg és ideiglenesen, aminek azonban már nincs értelme, amikor ezek az országok alkotmányos uton a kisebbségeknek ugyanolyan jogokat és kötelezettségeket biztosítanak, mint a többségieknek.

Eddig szól az Univerulnak minket is elevenen érdeklő elmélkedése.

„A minap még az etnikai arányosság kérdéséről volt hangos az ország és két heti izgalmas pánik után üt el csak a vihar, amikor alkotmányjogi okokból a kérdést le kellett venni a napirendről.

Azóta a jobboldali sajtó alkotmánymódosítást követel.

Ha tehát el is fogadjuk azt az elmélkedést, hogy az ország alkotmánya biztosítja minden állampolgárnak a jogait, meg kell állapítanunk, hogy ez az alkotmány-biztosító jog a legsúlyosabb veszélyben forog és már kormánykörökben is sorsdöntő módon mérlegelték a jogegyenlőség megszüntetésének lehetőségét.

De az alkotmányosság kérdésében egyéb észrevétel is önként adódik. Más ugyanis az alkotmánytörvény és más a jogok gyakorlati biztosításának kérdése. Legutóbb a költségvetési törvényben 900 ezer lejt szavaztak meg államsegély címén a zsidó hitközségek számára és ugyanakkor jóval kisebb lélekszámú egyházaknak összehasonlíthatatlanul nagyobb összegeket juttattak.

Etnikai arányosítás nincsen. De ugyanakkor az ifjúi ügyvédi kamarába másfél év óta nem vesznek fel zsidó ügyvédet és a magánvállalatok igazgatóságait hatósági részről keresik fel az azzal a határozott kívánsággal, hogy ne kisebbségi, hanem románokat alkalmazzanak.

A felsorolásnak vége-hossza sem lenne, ha egyáltalában meg akarnánk kezdeni. Az állami hivatalnokok kinevezéseiről beszéljünk talán? A különböző kereskedelmi és ipari törvényekről, amelyek az alkotmányt nem sértő formában csak a többség érdekeit szolgálják?

Az alkotmányosság átlátszó fátylába burkolozni ócsó és fölüeny megoldás. A cikk végén sem használ súlyosabb érveket az Univerul cikkírója: megelégszik az ezerszer elhasznált frázisokkal, amelyeket már néhány éve megszokhattunk. Ezt írja:
 „Nálunk másként vetődik fel ez a többségi lakosságot érdeklő probléma és ez, hogy a nemzetnek, mely egységes államát megteremtette, kötelessége elsőbbségét az összes területeken, politikában, gazdaságban és kulturális téren egyaránt, megteremteni, hogy fejlődési útját kiépítse és alkotó erőt kifejlessze.”

Ez az a tétel, mellyel szemben mindig azt hangsúlyoztuk, hogy örömmel vennők, ha a román polgárság figyelme az ipar- és kereskedelem felé fordulna, amire az Univerul cikkírója is céloz. Igen helyes volna, mert ez rengeteg kiaknázatlan terület, a gazdag Románia természeti kincseinek tökéletes feltárására vezetne, ami az összes nemzetiség számára a gazdasági jólét örömeit jelentené.

Ennek a fejlődésnek azonban csak ez lehet az iránya, nem pedig az, hogy kisebbségek fáradságos munkájával, igyekezetével és vagyoni rizikójával megteremtett ipar- és kereskedelem meghódítására indítsák rohamra a nem mindig tiszteltreméltó

Roosevelt elnök ment egy kontinent

Írta: Paul Claudel
 Franciaország volt washingtoni nagykövete.

A kontinens, amelyről itt szó lesz, 5000 kilométer hosszúságban az Atlanti óceán és a Csendes tenger között terül el. Északon Kanada, délen pedig a Mexikói öböl határolja. Ez a kontinens, amely 48 államból áll, pusztulásnak indult mindaddig, míg Roosevelt elnök komolyan hozzá nem kezdett a mentési munkálatokhoz — ha hinni lehet Stuart Chase könyvének, a „Rich Land, Poor Land”-nak, amelyet éppen most olvastam.

A szerző azt állítja, hogy az Egyesült Államok a 19. században annak köszönhetően hihetetlen jólétet, hogy a múlt században a tékozló, könnyelmű gondatlanságnak a tőkéből élt. A fenséges erdőseket, melyek az Egyesült Államok északi felét borították, vad kegyetlenséggel kiirtották anélkül, hogy akár pótlásról gondoskodtak volna, akár csak takarékoskodni próbáltak volna. Amit az emberi kéz megkímélt, azt a tüzvész pusztította el azután.

Ugyanez volt a helyzet a művelésre alkalmatlan földvel kapcsolatban és azokkal a gazdag televény tartalékokkal is, amelyeket a Mississippi két oldalán a természet évezredek során felhalmozott. A váltogazdaság ismeretlen fogalom volt a múlt század farmerei előtt, akik kizárólag csak gabonát akartak termelni, így ez a rablógazdálkodás teljesen elpusztította a föld belső tartalékait és ezek pótlására még csak nem is gondolt senki. Az eke környezetlenül felszántotta még azokat a sovány földeket is, amelyek legfeljebb perikül szolgálhattak volna és alig egy-két évtized elég volt ahhoz, hogy ezek a területek sivatagokká alakuljanak át.

A kifosztott föld védtelenül ki volt téve a kontinentális klíma szeszélyeinek, egyben pedig a víz és a szél is megkezdte pusztító munkáját. A nagy esőzések évenként sokmillió tonna termőföldet sodortak magukkal a nagy folyamokba és ez azután azzal járt, hogy a folyamtorkolatokat a föld eltorlaszolta és Amerikára a legszörnyűbb árvizek köszöntöttek. A szél nem maradt azonban a víz mögött és az utolsó évek során az újságok hasábjain minduntalan tornádókról olvashattunk, amelyek egész városokat söpörtek el a föld színéről és egész államok termését pusztították el. Éppen ezeket a területeket sujtották legjobban az elemi csapások, amelyeket odáig „Amerika élestárának” neveztek.

Amikor egy nebraskai farmertől megkérdezték, hogy mit bámul az égen, egykedvűen azt felelte:
 — A kansasi farkokat, melyeket reggel óta söpör maga előtt a szélvész a levegőben.

Hasonló bűnös könnyelműséggel pusztították Amerikában az állatokat és a föld kincseit is. A hódok, a bölénycsordák, a vadkacsák, a vadgalambok kiirtása alig néhány évtized munkája volt csak az amerikaiak számára. Még a halak is kipusztultak a folyókban, mert a gyárak és a petróleumfinomító csatornái megmérgezik a vizet is. A földgáz- és a petróleumkincsek bitang jóságok még ma is, mert aki először veszi birtokába azokat, az kénye-kéve szerint rendelkezhetik velük. Az amerikaiak ezt „erőteljes individualizmusnak” nevezték egészen Roosevelt uralomrajutásáig és még Hoover elnök is dicséret szavakkal emlékezett meg erről.

Emlékszem, hogy amikor még washingtoni nagykövete voltam, egy ízben Kansas Cityben a kereskedelmi kamara nagyon in-

Megkezdődött a kisantant tanácsának belgrádi értekezlete

Belgrádba érkeztek Antonescu és Krofta külügyminiszterek. Benes és a török miniszterelnök közeli látogatásával foglalkoznak a belgrádi lapok

Belgrád, április 1. (Rador.) Antonescu külügyminiszter vonata tegnap este Szabadkára érkezett, ahol találkozott Krofta csehszlovák külügyminiszter vonatával. Antonescu és Krofta ma reggel 9.30 órakor érkeztek meg a jugoszláv fővárosba. Cretzeanu meghatalmazott miniszter, Paul Zainescu kabinetfőnök és Victor Cadere, belgrádi román követ kíséretében. Az állomáson Sztójadinovic fogadta a két külügyminisztert a kisantant és Balkán-államok követségeinek személyzetével.

menti uniójának működési tervzetét. A kisantant parlamenti uniója május 5-én tartja ülését Belgrádba.

Ujabb belgrádi jelentés szerint Belgrádba érkezésük után Antonescu és Krofta külügyminiszterek a királyi palotába mentek, ahol beírják nevüket a vendégkönyvbe, majd a külügyminisztériumba hajtottak, ahol a kisantant tanácsa első értekezletét tartotta. A konferenciát 13 órakor megszakitották, a három külügyminiszter a román követségre ment és ott Cadere követ ebédjén vett részt. Jelen voltak az ebéden Marics tábornok, jugoszláv hadügyminiszter, Andrics külügyi osztályfőnök, Ejlina csehszlovák külügyi kabinetfőnök, Cretzeanu meghatalmazott miniszter és a három állam többi megbízottjai.

Belgrádi jelentés szerint Benes elnök közeli látogatása, valamint Antonescu és Krofta érkezése foglalkoztatják az összes jugoszláv lapokat, amelyek rámutatnak arra, hogy Belgrád áll a nemzetközi közvélemény érdeklődésének centrumában.

Belgrád, április 1. (Rador.) Mértékadó körökben azt hiszik, hogy a kisantant tanács-ülése pénteken délután végetér. Miután a munkálatokról adandó közleményt közzéteszik, a három külügyminiszter fogadja a sajtó képviselőit, akiknek nyilatkozni fognak a konferenciáról. Pénteken este Antonescu hazautazik, de Krofta bevárja Benes elnök érkezését.

A lapok kiemelik azt is, hogy Iszmet Inonu török miniszterelnök rövidesen ellátogat Belgrádba, hogy visszaadja Sztójadinovic látogatását.

Egyébként Saveanu kamarai elnök belgrádi tartózkodása alatt Csiricscsel a szkuptsi-na elnökével kidolgozták a kisantant parla-

politikai erőket. Igen, senki sem vitatja el a többségi nép elsőbbségének jogát, de minden nemzeti méltósággal ellenkezik az, ha ezt az elsőbbséget más nemzetiségek romba döntésével valósítanák meg.

Az alkotmányosságról szóló elméletei már gyakran olvastuk az Univerulban. Azt is tudjuk, mi a véleménye a többsé-

gek előjogairól, az élet minden vonatkozásában.

Sosem találtuk meg benne azonban annak az óhajnak a kifejezését, hogy ez az elsőbbség ne olyan követelmények jegyében történjék meg, mint amilyen követelményekkel jobboldali pártjaink sajtója és programja hangos.

ia
 O-
 n: 98.
 ilóraj mti-
 ak jelenté-
 gos tartó-
 és Burgos
 területen
 Marokko-
 kelők ve-
 hogy csak
 és erőteljes
 támadás
 nek elvár-
 területén
 A felkelők
 rmánypárti
 egsemmist-
 nál sikerült
 esül, hogy
 okkóba ér-
 jes lesz az
 atárokon.
 ztársasági
 zertanácsom
 te, hogy a
 benemavat-
 belül teljes
 rcoló idegen
 sését ugyan-
 navatkozási
 sti
 pontásánál
 uló munká-
 féle épület
 natban gáz
 eió a mély-
 ari zajok
 rosztagokat
 b az épület
 zog elő és
 lték
 deai
 vici oradeal
 ondotta ki a
 t, valamint
 árára és po-
 elfüggesztésé-
 atette a tör-

telligens német elnökével beszélgettem, aki már akkor rámutatott azokra a veszélyekre, amelyeket a sokezer hold kiterjedésű gazdaságok jelentenek és amelyeket most Szovjet-Oroszországban a kollektív vezetők mintaképp vettek. Ezek az óriási birtokok egytől-egyig mind tönkremennek és teljesen elpusztítják még a termőföldet is. „Kansas néhány év alatt termőföldje ötven százalékát elvesztette” — mondta nekem a kansascityi kereskedelmi kamara elnöke. — „Higye el nekem, hogy Amerikában is csak azt a gazdálkodást lenne szabad folytatni, amely Európában kitűnően bevált. Nem lenne szabad 200 holdnál nagyobb birtokot megműrti és váltógazdaságot kellene folytatni, a földek rendszeres trágyázásával és öntözésével.”

Az amerikai farmerek, akik igazán kétségbeesett helyzetben voltak, igen sokat köszönhetnek Roosevelt okos és előrelátó intézkedéseinek, melyekkel a föld népét megakadályozta abban, hogy esztelenül az amugyis túlszűfolt városokba tóduljon. A mezőgazdasági termények árát is stabilizálni tudta Roosevelt, azonban viszonzás-képpen bizonyos cikkek termelésének korlátozását és a talajvédelmi intézkedések szigorú végrehajtását követelte.

Roosevelt az Egyesült Államok földjének megmentésére 300 ezer fiatalemberről álló hadsereget állított fel, amelynek tagjait a 10 millió munkanélküli sorából toborozta. Ezek napi egy dollár fizetést kapnak és ez a híres C. C. C., vagyis „Civilian Conservation Corps”. Stuart Chase könyvében felsorolja, hogy milyen gigászi munkát végzett ez a háromszázezer fiatalember. Vizgyűjtőmedencéket építettek, új erdőket telepítettek, nagyszabású talajjavításhoz láttak és mindenütt készségesen segítettek a farmereknek, akiknek példát szolgáltatott arra, hogyan lehet még a természeti erővel szemben is felvenni a harcot.

Teljes siker koronázta ezt a munkát és közben csak úgy mellékesen kiderült az is, hogy a villanyáram árának radikális leszállítása milyen felmérhetetlen hasznot jelent a fogyasztók számára. „Árasszuk el az országot villamosárammal és akkor magától kifejlődik az ipar — mondta Roosevelt elnök egyik legbizalmasabb tanácsadójára, aki ezzel tulajdonképpen csak Ford régi politikáját alkalmazta a villamosításra, hiszen Ford már évtizedek óta azt hirdeti, hogy az autóbilok teremtik meg az utakat és nem fordítva.

Roosevelt elnöknek természetesen nagy nehézségeket kellett leküzdenie. Elsősorban egyes rétegek különleges érdekeivel szemben kellett felvenni a harcot, de ott volt még a tudatlanság, az aprólékos pedantéria, a bürokratizmus, mindenkifelett pedig az amerikai alkotmány rendkívül bonyolult gépezete. A legfelsőbb bíróság a delizsánsz és a krinolin korából származó törvényre hivatkozva Roosevelt nem egy szerencsés rendelkezését érvénytelenítette. Ezek között volt a talajvédelmi tervezet is, amely a futóhomok megkötésével, tiz államon át, északdéli irányban vonuló erdőstést akart megvalósítani. Szerencsére a legfelsőbb bíróság nem akadályozhatta meg még sem Roosevelt elnököt ebben a munkájában, mert a törvényhozás nagy lelkesedéssel megszavazta a tervezetet, amely így törvényt vált.

Stuart Chase könyvében lelkesedéssel írja le ennek a grandiózus munkának a történetét, amely az amerikai kontinens földjét és népét akarja megmenteni. A munkanélkülieknek és a megrettent farmereknek a lelkébe új bátorságot öntött az elnök és célt tűzött ki számukra: a pusztulásnak indult amerikai kontinensből földi paradicsomot teremteni a szabadság, egyenlőség és testvériség jegyében.

— A Lerescu zsidó színház bucsuelőadása. Vasárnap este a cluj zsidó közönség lelkesen ünnepelte Adela Lebrert, a világhírű zsidó énekesnőt és színésznőt, aki egy kitűnő színházi együttes keretében lépett fel s igazi zsidó művészetet nyújtott. A vasárnap esti nagy siker arra indítja a társulat igazgatóját, hogy április 3-án, szombaton este 9 órai kezdettel bucsuelőadást tartson, ugyan-csak a katolikus gimnázium nagytermében. A kitűnő együttes a kiváló színésznővel a címszerepben „Wie iz main Kind” (Man stetele Beltz) című darabot játssza és pótlólag előadja a Die Schwieger című egyfelvonásos vígjátékot is.

Nem
MINDEN
ESÖKÖPENY
Fulgarine

A „Fulgariné” esőköpenyt egy szabadalmazott angol eljárással készítik, minden egyes varrat gummiszalagokkal van előfőtve, ennek következtében a legnagyobb esőben is vízhatlan.

KERJE CSAK
AZ EREDETI
CIMKÉT

L. 650
(5 v nélkül)
az egyes országban

Fulgarine
AZ ELEGÁNS ESÖKÖPENY

Bosszúból felgyújtotta haragosa házát — hat parasztház leégett a közeli Panticeu községben

Félmillió lej tüzikár. Többórás munka után sikerült a tűzoltóknak lokalizálni a tüzet

Cluj, április 1. (Az Uj Kelet tud.) Tegnap, a késő esti órákban Dunca Jenő vármegyei prefektus értesítést kapott a közeli Panticeu községbeli csendőrségtől, hogy a faluban tűz ütött ki és több ház lángokban áll. A prefektus azonnal értesítette a tűzoltókat, akik kiszálltak a helyszínre. Mire az ötven kilométer távolságra eső községbe értek 6 gazdálkodó háza az összes melléképülettel együtt majdnem leégett. A tűzoltók, akiknek munkáját a szélvész rendkívül megnehezítette, valamint az is, hogy folyóvíz sehol nem volt a közelben és a vizet a kutakból kellett kiszivattyúzni csak reggel hat órára oltották el a tüzet.

Az oltási munkálatok közben két tűzoltó könnyebb sérüléseket szenvedett.

Tüzikárt a következő gazdák szenvedték: Rusu Gheorghe, Rusu Teodor, Rusu Gavril, Pop Simion, Muresan Joan és Deju János. A házak közül természetesen egy sem volt biztosítva és így a gazdák kára meghaladja a félmillió lejt.

A csendőrség még az éjszaka folyamán erélyes nyomozást indított a tűz keletkezésének okának megállapítására. A nyomozás folyamán kiderült, hogy a tüzet bosszúból gyújtották fel, Rusu Vasile gazdálkodónak ugyanis az egyik haragosa égő csóvát dobott a gazda zsupfedelese házára, amitől az rögtön lángborult.

A gyújtogató személyazonosságát azonban a csendőrségi nyomozás még nem állapította meg.

Vasuti katasztrófa Franciaországban

Három halott, hatvan sebesült

Párizs, április 1. Franciaországban újabb vasuti szerencsétlenség történt, amely bár szerencsére nem olyan nagymértetű, mint az alig néhány hét előtti, mégis nagy megröbbenést keltett a francia közvéleményben. A mostani szerencsétlenség a bordeaux—bayonnei vonalon, Dax állomástól öt kilométernyire történt. Az utasokkal teli gyorsvonat Dax előtt a vasuti tölcsés oly szakaszán haladt keresztül, amelyet teljesen elborított a víz. Dax állomástól öt kilométernyire a gyorsvonat utolsó négy vagonja kiugrott a sínekből és legördült a lejtőn, míg a gyorsvonat többi kocsija a síneken maradt. A vonat azonnal megállt és a megrémült utasok kiugráltak a kocsikból. Az első pillanatokban oly fejevesztettség uralkodott, hogy senki sem tudta, hogy mihez kezdjen. Végre a közeli

őrházból telefonáltak Dax állomásra, ahonnan mentőcsapatokat küldtek ki. Csakhamar kiderült, hogy a Daxból küldött mentőosztagok elégtelenek, mire a közeli városokból rendeltek ki tűzoltóságot, műszaki csapatokat, csendőrséget és mozgőőrdistákat. A mentési munkálatok egész éjjel, fátylafény mellett folytatódtak. A reggeli órákig egy halottat és negyvennégy könnyebb sebesültet ástak ki a romok alól. A forgalmat reggel öt órakor visszaállították a vonalon.

Bordeaux, április 1. A daxi állomás főnöke jelentést küldött Bordeauxba, amelyből kiderül, hogy a vasuti szerencsétlenséget az étteremkocsi tengelyének eltörése okozta. Az étteremkocsi a hatodik kocsii volt a szerelvényben és tengelytörése következtében történt meg, hogy a négy utol-

só kocsii kiugrott és legurult a lejtőn. A gyorsvonat zsufova volt utasokkal, úgy hogy még szerencséről lehet beszélni, hogy a katasztrófa nem nagyobb arányú.

Párizs, április 1. A Párizs—Orleans—Midi vasuti társaság, amelynek üzeméhez tartozik a bordeaux—bayonnei vonal hivatalosan közli, hogy a daxi katasztrófánál egy husz éves fiatalember vesztette életét. Személyazonosságát eddig nem sikerült megállapítani. Az utasok közül negyvennégyen sebesültek meg könnyebben.

Más jelentés szerint Daxnál három utas vesztette életét és a sebesültek száma hatvan. A sebesültek közül háromnak állapota reménytelen.

Koronadivat Londonban

A koronázási ünnepek Londonban új iparágat virágoztattak fel. Ennek az iparágának óriási konjunktúrája van jelenleg, viszont ez az ipar nem számíthat hosszú életre. Ez az iparág ugyanis azokat a kisebb-nagyobb koronákat gyártja tömegesen, amelyeket a hercegek, earl-ök, márkik, lordok viselnek majd a nagy királykoronázási szertartáson. Ezeknek a koronának az anyaga aranyozott ezüst, gyártási eljárásuknak pedig Angliában már sok évszázados múltja van. Ezeket a koronákat igen nagy gonddal kell elkészíteni, mert viselőjüket a lehető legkellemetlenebb helyzetbe hozná, ha fején billegne a korona, vagy valami mélyebb meghajlásnál éppen téhát nagy gondot fordítanak a koronák elkészítésére s azt a legbevéltabb cégeknek készítetik el. Aki igényt tart és joga van ilyen koronára, az az iparosnál otthagyja egyik kalapját. A mester először is fából olyan formát farag ki, amely pontosan beleillik a kalapba. A fafej köré mintegy 25 centiméter széles ezüstbádogot illesztnek, amelyet azután az érintkezési helynél elvágunk. Az ezüstbádog darabot azután öszszeforrasztják, úgy hogy cső keletkezik belőle. Ezt az ezüstbádogot azután belülről olvasztott szurokkal öntik körül, kívülről pedig a koronamintát, amely a rendelő rangja szerint váltakozik, az ezüstbádogra rajzolják. Ennek a rajznak a nyomán vágják ki azután a korona ágait, majd finom vésnői munkával a legapróbb részleteket is kidolgozzák, levélalakúra hajlítgatják az ezüstbádoglapokat és elvégzik rajta az első csiszolást. Ezután a fényezés következik. Ha ez is kész van, az egész művet tüzből arannyal futtatják be — hajszálvékonyan, vagy kiadósan — ahogy a rendelő erszényéből telik. Ekkor azután újra fényezés következik, majd a kész fémkorona a fővegekészítő alosztályba kerül, ahol hermelinnel, vagy más anyaggal díszített finom bársonyból elkészítik a korona belsőjét. A drágakövek helyére, amelyek a korona viselőjét megilletnék, ma már többnyire csak hamis kövek kerülnek, mert hiszen ezek a koronák csak egy napra készülnek. Vannak régi angol családok, amelyek még a legutóbbi királykoronázás idejéből megőrizték akkor viselt koronáikat. De ezeket a régi koronákat is rendszerint elküldik a koronakészítő műhelyekbe felfrissítés végett, mert hát bizony még a koronadivat is változott. Sokan viszont nem is lehetnek ilyen régi koronák birtokosai, mert a megfelelő rangot csak V. György király trónralépése után kapták meg. Elsősorban a munkáspárt lordtagjai tartoznak ebbe a csoportba, amely ezidén először fogja viselni a régi angol főurakat megillető koronákat.

— A kábitószerek árusításának ellenőrzése. (A Monitorul Oficial 1936 szeptember 2-i 204. számában megjelent 61517—1936 számú egészségügyi miniszteri rendelet értelmében 1937 január 1-től kezdve az összes gyógyszerészek s mindazok, akik akár magángyártmányú kábitószerek forgalombahozatalával foglalkoznak, külön könyvet tartoznak erről vezetni. A könyvet a kábitószerek állami Monopol hivatalánál (Oficiul Monopolului de Stat al Stupefianelor) lehet beszerezni 135 lej lefizetése ellenében. Vidékre a vételár és 20 lej szállítási költség előzetes bekioldése mellett szállítja a könyvet a hivatal.

Sad
lett;
a

Egyetem

Bucuresti, Amiota Mihai regényi mineata irani hasabjairól. undorított r za nagymes és a ma élő ról holnapra eladta magá ge és román a kommuniz vagy legalá helyezni. Az állottak az féktelen ke nagy rom kedvéért me rept a la E kampá ható. Az U tendők óta amely a k ideológiai e versul mind és az Adek nista lapok közönség e

Az elmu után az U a Diminea (An Pauk) jének men ben válas a Diminea vereséget vérek és I tek a sor zárólóg et és annak ialta el. A szünetek a jogok haro nagyon fé leme és h

Az Un Vremii az magukat ván attól neve ho lapot és olvasóköz csapást a pany nem különböző kezíték e adást me és külön tesítésük nyükből műveit.

Az Ad zöl ez el író és ir irodalmi A tiltak

„Eg ságot és leg Mihai ember sem l befek tak n tet v könyv lyke

A többé romá sulyo Sado siten művé go m ráll ket é tiszta legé is. B totta értel

Sadoveanuból — Jidoveanu lett; elégetik a jobboldaliak a nagy román író örök alkotásait

Egyetemi tanárok, intellektuelek tiltakozása Sadoveanu megrágalmazása ellen

Bucuresti, április 1. (Az Uj Kelet tud.) Amióta Mihail Sadoveanu a legnagyobb román regényíró vette át az Adeverul és Dimineata irányítását, a szélső jobboldali sajtó hasábjairól szakadatlanul zuhog reá a legundorítóbb rágalmak áradata. A román próza nagymestere, a román akadémia tagja és a ma élő generáció egyik bálványa, máról holnapra közönséges utonálló lett, aki eladta magát a zsidóknak és akinek tehetsége és román származása mögött akarja Juda a kommunizmusba hajszolni az országot, vagy legalább is vérszívó zsidó uralom alá helyezni. Az Universul és a Porunca Vremii állottak az élére ennek a kampánynak, amely féktelen kegyetlenséggel vetette rá magát a nagy román íróra. Utóbb az egyszerűség kedvéért már csak Jidoveanu név alatt szerepelt a lapok hasábjain.

E kampány háttere könnyen megvilágítható. Az Universul és Dimineata között esztendő óta éles konkurrenciális harc folyik, amely a két lap hasábjain természetesen ideológiai ellentétekben jelentkezik. Az Universul mindent elkövetett, hogy a Dimineatát és az Adeverult, mint zsidó és mint kommunista lapokat gyűlöletessé tegye a román közönség előtt.

Két lapvállalat harca

Az elmúlt év elején az Ana Pauker-per után az Universul megragadta az alkalmat a Dimineata irányítóinak „leleplezésére”. (An Pauker a Dimineata volt főszerkesztőjének menyje) és midőn ez hasonló szellemben választott, uccára került a harc. Ebben a Dimineata és az Adeverul természetesen vereséget szenvedtek, Pauker, a Graur testvérek és Labin, a lap nagyrafeljesztői, kidültek a sorból; a lapvállalat igazgatósága kizárólag etnikai románokból reorganizálódott és annak irányítását Mihail Sadoveanu vállalta el. Az Adeverul és Dimineata megszüntek azóta a demokrácia és a kisebbségi jogok harcos organumai lenni. Csak néhol és nagyon féltékenyen jelentkeznek a lap régi szelme és hangja.

Élégetik Sadoveanu könyveit

Az Universul és fióklapja, a Porunca Vremii azonban ennek ellenére is rávetették magukat Sadoveanura. Stelian Popescu nyilván attól tartott, hogy Sadoveanu patinás neve hozzásegítheti a talpraálláshoz a két lapot és visszaszeresheti számukra a román olvasóközönség szimpátiáját. Döntő és végső csapást akart mérni a konkurrensre. A kampány nem maradt hatástalanul. Az ország különböző részeiben derék nacionalisták kezdték elégetni Sadoveanu eddig több kiadást megért, közszeretben álló könyveit és különböző népkönyvtárak küldték el értesítésüket az írónak, hogy könyvgyűjteményükből kiközösítették Mihail Sadoveanu műveit.

Egyetemi tanárok és intellektuelek Sadoveanu mellett

Az Adeverul mai számában tiltakozást közöl ez ellen, amelyet számos egyetemi tanár, író és intellektuel, a román tudományos és irodalmi világ kitünő képviselői írtak alá. A tiltakozás a következőképpen hangzik:

„Egy idő óta egyesek erkölcsi gyilkosságot követnek meg a legrepresentatívabb és legantentikusabb kortársi román író, Mihail Sadoveanu ellen. Terrorizálják az embert és író, olyan gyűlölettel, mely sem kíméletet, sem határt nem ismer. A befeketítési kampány hatása alatt akadnak naivok, akik azt hivatkoznak, hogy román tettet visznek véghez, elégettek Sadoveanu könyveit, a legrománabb könyveket, amelyeket irodalmunk valaha is produkált.

A dolgot, amely idáig fajult, nem lehet többé a szokott érdektelenséggel nézni. A román irodalom és kultura szempontjából súlyos veszedelem előtt állunk. Ha Mihail Sadoveanu ily könnyedén ki lehet közösíteni anélkül, hogy figyelembe vennék művét, amely a román irodalom büszkesége marad, — ez azt jelenti, hogy a kulturális javak elveszítették minden értéküket és a politikai fanatizmus elborítja legértékesebb és nemzetünk szempontjából a legértékesebb szellemi megnyilatkozásokat is. Ha egy nagy író a szégyenfalhoz állították meggyőződéséért, akkor bármilyen értékmérő megsemmisült és minden meg-

ítélési kritérium boldogulódott már. Ezzel a türelmetlenséggel szemben kötelességünknek tartjuk teljes energiával felelni szavunkat. A román nép nem engedheti meg magának a luxust, hogy barbár legyen, mielőtt még megjárta volna a civilizáció orrait. Nem tudjuk, hallgatással elviselni a román kulturális értékek megsemmisítését és megteremtőinek erkölcsi meggyilkolását, politikai ellenségesség ürügye alatt.

Anélkül, hogy politikai hitét magunkévá tennénk, a nagy író Mihail Sadoveanu számára követeljük, hogy szabadon fejezhessen ki véleményeit, amelyeket román lelkiismerete diktál számára. Midőn ezt az elemi jogot igényeljük Sadoveanu számára, ugyanakkor az összes román írók és intellektuelek gondolati és lelkiismereti szabadságát védjük. Megőrizvén Sadoveanuval szemben teljes megbecsülésünket és tisztelőtünköt, hisszük, hogy a szellemiség elsőbbségét hangsúlyozzuk ki a mai és holnapi román életben.”

Az aláírók Radulescu Motru, Costachescu, C. Meisner, Valer Moldovan, Eugen Herovanu, Ralea Andrei, Iovinescu, Botez, Ispescu Grecul, Raducanu, I. G. Botez, Ilie Bacenschi, I. Hudita, Ghidonescu, Traian Ionascu, S. Lambrino, Vasile Rascanu, Mihail Kernbach, Gheorghe Lazar, Victor Jinga, Const. Turbulescu, C. Radulescu, dr. Gr. Popa, Andrei Oțetea, dr. Balteanu, Paul Bujor, dr. Gremada, Const. Balmus, Al. Boldur egyetemi tanárok, Liviu Rebreanu, G. Toparceanu, Dem. Teodorescu, Ludovic Daus, Al. Filippide írók, Petre Groza volt miniszter és mások.

A Bratescu-Voinesti konfliktus

A tiltakozó szöveget bemutatták aláírás végett Al. Bratescu-Voinesti írónak, a Román Akadémia tagjának is, aki ezt nem volt hajlandó aláírni, de a következőket írta helyette:

„Soha nem jutott volna eszembe, hogy valamely írótól és annál kevésbé olyan nagy írótól, mint Sadoveanu megtagadni a jogot, hogy bármely kérdésben nyilvánítsa véleményét. Meg vagyok győződve arról, hogy Sa-

A „szász egyetem” vagyoni tündöklése és bukása

Nyolcszázéves harc fejeződött be a szász egyetem vagyonának kisajátításával

Sibiu, április 1. (Az Uj Kelet tud.) Nyolcszáz évig tartott az a harc, melyet 1142-ben indított el II. Géza magyar király, amikor a mai transzilván szász népközösség elődjait idetelepítette. E nyolcszáz év alatt a román-szász minden harcának s forradalmának egyik követelése a szász egyetem vagyonának felosztása volt. E szívós elkeseredéssel folytatott küzdelemnek már könyvtára menő irodalma van és e riportunk keretei nem is lennének elegendők, hogy a maga teljességében ölelje föl ezt a jogi és társadalmi szempontból rendkívül érdekes problémát.

Sokan vannak Transzilvániában, akik nem tudják, hogy a transzilván szász egyetem (Sächsische Nations Universität) elnevezés alatt mi is értendő. Az első pillanatban tudományos intézetre gondol az ember, holott nem ilyesmirel van szó, mert az elnevezés alatt a transzilván szászok egyetemessége illetőleg a szász nép közvagyonát kell érteni.

A privilégiumok

Amikor II. Géza ide telepitette a szászokat, igen fontos állampolitikai problémák vezérelték. A gyér lakosság országgrészen biztosítani kellett a határok kellő védelmét és ezért volt szükség megbízható és fegyelmezett telep lakosságra. A szászok vállalták a határok védelmét és ezért olyan privilégiumokat kötöttek ki, amelyek valóban kivételes helyzetet biztosítottak a transzilván szászok számára az összes ittélő népek fölött. A kiváltságos helyzetet hosszú évszázadokra II. Endre király biztosította, aki 1224-ben alkotmányosan is megteremtette a szászok privilégiumainak kereteit. A szászok telepi-

doveanu számot vetett azzal, hogy erre az irányra terve ellenségeskedéseknek és kellemtelenkedéseknek teszi ki magát. Könyvei elégetését illetően helyében egyáltalán nem aggódnék, abban a meggyőződésben, hogy ez az elégetés nem semmisíti meg értéküket. I. Al. Bratescu-Voinesti.”

Bratescu-Voinesti azonban még e leenyhített tiltakozó szöveg mellett is meg akarta nyerni a maga számára az Universul aratását. Egy nappal a tiltakozásnak az Adeverulban való megjelenése előtt napvilágot lát az Universulban egy cikk, amelyben „Aljasság” cím alatt Bratescu-Voinesti kijelenti, úgy értesül, hogy nevével mégis az eredeti tiltakozó szöveg alá írták és ez aljasság és szemtelenség, stb. Az Adeverul mai számában Sadoveanu személyesen kommentálja Bratescu-Voinesti írónak ezt a nagyon jellemző eljárását. Sadoveanu rezignáltan állapítja meg, mennyire igaz az, hogy „örizz meg Isten a barátainktól...”

Evi egymillió aranykorona jövedelem

A szászok takaréksága és vasszorgalma nemcsak egyéni, hanem közvagyonokat is mérhetetlen gazdagságuvá fejlesztette. Többféle becslés történt a szászok vagyona értékének megállapítására. Hiteles a háboru előtti kalkuláció, mely szerint az akkor már hanyatló szász közélet közvagyonának birtokai és városi ingatlanjai évi 1 millió aranykorona jövedelmet hajtottak. Ezzel a jövedelemmel fektették rendkívül erős alapokra egyházakat, iskolákat és más kulturális intézményeiket.

Az ezen a területen élő román lakosság azonban sosem ismerte el a privilégiumok törvényességét és évszázadokon keresztül elszánt harcot folytatott, hogy a szász egyetem közvagyonából és annak jövedelméből részesedjék. A nehéz küzdelmek azonban csak II. József császár alatt és az 1848, valamint 1867-ben jártak említésre alig méltó eredményekkel. Az idők és a politikai körülmények mostanáig kedveztek a szászoknak, akik minden erejükkel és céltudatossággal e kiváltságok megvédésére törekedtek. Nem kevésbé céltudatos volt azonban a harc a románság részéről is, mely

Finomnak - durvának, tisztítószere VIM!

Sosem jöhet zavarba, kinek VIM van a házában. Mert bármi bepiszkolódott, — VIM tüstént mindent tisztít: fát és fémét, porcellánt, vagy üveget, sőt még a legmocskosabb kezet is!

De kell, hogy a valódi VIM legyen!

nemcsak az anyagiakért, hanem a szász fenntarthatóság alá helyezett románlakta terület felszabadításáért is folyt.

Az első korlátozások

A nehéz és szinte meddőnek látszó harcok sok áldozata volt, hiszen a Transzilvániában állomásozott osztrák katonaság tisztikarában a szászok igen értékes védelmezőkre találtak. Végül is, amit a románság évszázadok alatt nem tudott elérni, végrehajtotta 1876-ban gróf Tisza Kálmán magyar miniszterelnök, aki egy tollvonással elrendelte, hogy a transzilván szász egyetem vagyonának jövedelméből a hét bírák területén lakó összes lakosok nemzeti és felekezetre való tekintet nélkül részesítendők és a jövedelmet kizárólag kulturális célokra fordíthatják.

A románságot, melynek felszabadító harca ekkor már egyre inkább tudatossá vált, nem elégtette ki ez a megoldás. Jóllehet ezután a szászok vagyonából a románság is százezres jövedelmeket élvezett, a szászok birtokon belül maradtak és a lecsappant még mindig hatalmas vagyon 36 ezer hold elsőrangú erdősegből Sibiuiban 15 nagy értékű ingatlanból a mediási mezőgazdasági iskolából, a hozzátartozó földbirtokokból és még igen sok ingó és ingatlan értékéből állott.

Az új helyzet

Jellemző a szászok politikai és gazdasági hatalmára, hogy az új Romániában is 20 év kellett hozzá, hogy a privilégiumokat teljes egészükben megszüntették és az állam a szász egyetem vagyonának 75 százalékát átvette. Az erdőseget már az agrár törvény sajátította ki és juttatta majdnem kizárólag román községek birtokába, míg a többi vagyonszám került felszámolásra.

A törvény nem intézkedik aziránt, hogy vagyonból az ittélő magyar és zsidó kisebbség is részesüljön. Hogy a zsidóság a multban sem kapott a szász egyetem részéről semmiféle támogatást kulturális intézményeinek fejlesztésére, ez az akkori asszimilációs törekvéseknek volt a következménye. De erről talán máskor.

Grünberger József.

— Clujra érkezett Em. de Martonne francia tudós. Csütörtökön este fényelő órákor Clujra érkezett Em. de Martonne párizsi egyetemi tanár. A kiváló francia tudóst a pályaudvaron a polgári és katonai hatóságok képviselői, a helyi egyetem tanára, valamint az egyetemi hallgatók és középiskolák növendékei várták. Április 2-án de Martonne az egyetem „Vasile Parvan” termében „Les grandes regions arides de l'Amérique du Sud” címen előadást tart, április 3-7-én pedig a földrajzi intézet tagjainak kíséretében a Nyugati havasokba tesz kirándulásokat. Április 8-án „Nouvelle carte morphologique” címen ismét előadást tart, április 9-én részt vesz a Sebes Körűshöz rendezett kiránduláson, április 11-én „La France et l'Europe nouvelle notation géographique” címen tart előadást.

A Chevrák Szövetségének kérdésehez

Irta: Dr. Klein Miksa ügyvéd, Cluj.

Alkalmam volt betekinteni a cluji Chevrá Kadisa munkálataiba, amelyet a Chevrák Országos Egyesületének megteremtése végett kifejlesztett. Komoly, értékes, tartalmas és sok szeretettel előkészített munka volt, de sajnos nem vezetett eredményre, mert nem tudta áttörni a közönyt és a nemtörődömséget, ezt a két nagy átkát a transzilvániai zsidóságnak. Érti mindenki, belája mindenki, hogy nem szabad túrni ezt a vétkes helyzetet, amibe az impériumváltozás óta chevráink jutottak és mégis nem lehet életbe-hívni egy egységes, átfogó központi szervezetet, amely ennek a vallási és szociális intézménynek a jogi helyzetét közjogilag szabályozza.

Ha pedig elmarad most is a jogi helyzetnek a biztosítása, úgy pár év alatt chevráink teljesen le fogtak zuhanni. Nem fognak tudni ellenállani annak a sokféle taxának, amely rájuk fog nehezedni.

Az elmúlt évben a cluji érdemes chevrá vezetésége 153 chevrának és ugyanennyi rabbinak küldte meg a felhívását egy központi szerv megalakítása végett.

Erre a lelkes, okos, jól megfogalmazott felhívásra válaszoltak és lecsatlakoztak: a deji, aradi, pecicai, zalau, albauliai, beiusi chevrák. A főbbi még arra sem érdemesítette, hogy válaszoljon a felhívásra. Rabbijaink közül egyik sem reagált a felhívásra.

Nem kért a cluji chevrá anyagi támogatást sem, hanem seregszemlélt akart tartani atekintetben, hogy kikre számíthat. A múlt év május havában újabb felhívás bocsátott ki, megszürette a testvéregyesületeket állásfoglalásra. Az eredmény lesújtó volt, nem válaszoltak rá.

Pedig a problémák adva vannak és kell velük foglalkozni.

Megkísértem nagy vonásokban vázolni ennek a létesítendő központi szervnek a feladatait.

1. A chevrák szabad perselyezési jogának hatóságilag való biztosítása. Transzilvánia különböző városából kaptunk értesítéseket, hogy a perselygyűjtőket tiltott koldulás címen lecsukták, a pénzt elkobozták és kihágási eljárást indítottak a chevrák ellen, holott az alapszabályaink a persely útján való gyűjtést a rendes jövedelmek közé felvették és ezt a vallásügyi minisztérium aprobálta is. Mivel e kérdésben oly sok mizéria és sikanériában volt és van része chevráinknak, ezért szükséges ennek a kérdésnek a belügyminisztérium útján rendeletileg való végleges elintézése.

2. Halottak elszállításiának kérdése ugyan csak rendezést kell nyerni és pedig két irányban is. Befelé a chevrák között állandó viták és perek vannak és kifelé a hatóságok felé is rendeletileg külön kell szabályozni, mert a Legea sanitaranban foglalt rendelkezések nem kimerítőek és ezért igen sok az illegális költség az ilyen temetések körül. Külön fejezetbe tartozik a chevrák és a zsidó-kórházaknak egymáshoz való viszonya és ennek szabályozása. Ez a kérdés egységes szabályozást kíván, mert a vidéki betegeknek kórházba utalása, hazautaztatása, vagy az idegen szegény halottakról való gondoskodás, stb. olyan fontos probléma, hogy efelett nem lehet napirendre térni egy vállránditással. Különösen sújtja ez a kérdés: Cluj, Oradea és most majd Satumaret is, mert itt zsidó kórházak léteznek. Nem elég csak utóköltésre való összenarolni a szegény zsidó betegek és utrabocsátani. Ezt a kérdést szeretettel és áldozatossággal kell megoldani.

4. De ide tartozik a vakok és süketnémákról való gondoskodás kérdése is. Az állami intézetekkel való kapcsolataink nemcsak hogy nem lettek kiépítve, de meg sem kíséreltük ezt a kérdést érinteni sem. Az állami menhelyekbe beadott szegény zsidó gyermekekről senki még beszélni sem mer, pedig ezt a problémát fel kell tárnunk chevráink előtt.

De ebbe a csoportba tartozik a gyógyíthatatlan betegek elhelyezésének a kérdése is. Szörnyű tragédiák játszódnak le nap-nap után az egyetemi intézetekkel bíró városokban és ezeknek a szerencsétleneknek a hozzátartozóik minket ölnék kéréseikkel és nincsen egyetlen olyan hivatalos szervünk, amely ezekkel a kérdésekkel foglalkozna és kapcsolatokkal bírna az illetékes elme- és más intézetekkel.

Meg kell említenem még a vidéki aggok elhelyezésének a kérdését is, mert nincsen egyetlenegy országrészi aggházunk sem. Kegyeletes kötelessége volna az ilyen központnak az elhagyott vidéki temetők rendbentartásának a kérdését is nyilvántartásba venni.

5. Ehhez a sok és fontos kérdéshez járul most a temetkezési taxák kérdése, amely súlyos csapást jelent chevráink fennmaradására nézve.

Mindezeket a kérdéseket úgy nagyjából, ötletszerűen vetettem fel, csak példaképpen avégett, hogy lássák chevráink, mennyi a tennivaló és minő sürgősek ezek.

De ezeket nem is lehet egyes chevráknak megoldani. Nincsen meg az anyagi tehetsége sem hozzá, mert ezeknek az elrendezése időt, munkát és pénzt igényelnek. De bizonyos az is, hogy a 165 chevrá által megalkotott és fenntartott központi szerv nem jelent különösebb megterhelést egy chevrára sem, hiszen egyetlen esztendő temetkezési taxája sokkal többet tesz ki, mint egy ilyen központnak az évi büdzséje. De nem lehet kívánni egy chevrának sem, hogy a másik chevrá legyen az, aki a terheket hordja. Kell legyen szolidaritás az intézmények között.

A cluji chevrá érdemes vezetésége május hónapban ünnepli meg fennállásának 100 éves

évfordulóját és nem emelhet méltóbb emléket önmagának, minthogy újra magára vállalta kérésünkre a kezdeményezés és az előkészítés súlyos munkáját. Mi pedig hisszük, hogy az előkészítő bizottság munkáját az összes chevrák erkölcsileg és anyagilag fogják támogatni, hogy életre hívassuk a chevrák központi vezetését, amely komoly céltudatossággal és felkészültséggel foglalkozzék a fenti problémákkal és igyekezzék ezeket az összesség javára sikeresen megoldani.

Súlyos időket élünk; komoly életküzdelmet kell megvívunk, de épp ezért fokozottabb módon kell gondoskodjunk szociális és vallási intézményeinkről is. Chevráink vezetéségei pedig tartsák erkölcsi kötelességüknek, hogy a felhívásokra reagáljanak és vegyenek részt a munkában.

KÜZGAZDASÁG

Gazdasági hetiszemle

— Banati levél —

Timisoara, április 1. (Az Uj Kelet tud.)

Ai husvéti szezonnal kapcsolatban nem igen lehetett oka panaszra a kereskedelmi világnak. A városi és falusi lakosság egyaránt lépett elő ezuttal komoly vevőként, ami némileg kárpótlást nyújtott az elmúlt hónapok üzlettelenségéért.

Csöndes a bankpiac

Egyrészt a husvétii vakáció, másrészt azonban az a bizonytalanság, mely ma uralja a gazdasági életet lapolan lecsönnesítette a bankforgalmat.

Az export-import körül ugyanis nehézségek léptek fel. Ugy az export, mint az import autorizációkat ezuttal főleg politikai szempontból mérlegelik az illetékes tényszókö és az engedélyek kibocsátásával kapcsolatban olyan követelményeket állítanak fel, melyeket a legtöbb vállalat, még nem tud teljesíteni. Ez a körülmény aztán, természet-szerűen, benitólóg hat az üzleti életre és mert az üzleti élet szoros kapcsolatban áll a bankkal — az általános jellegű üzletek csökkenése maga után vonja a bankforgalom csökkenését is.

Az adott körülmények között a bankok is érthető szigorítottabb feltételeket állítottak fel a hitelnyújtás tekintetében. Az a remény pedig, mely még az év elején a bankok jelzáló tranzakciókba is bele fognak bocsátkozni, — igazán teljesen illuzórikussá vált. Nagy és komoly értékkel bíró ingatlanokra egész jelentéktelen kölcsönöket sem hajlandók a bankok folyósítani.

A textilpiac hírei

Azok a hírek, hogy az illetékes kormánykörök hajlandók ellenállani a korábban kontemplált fogyasztási taxák kivételétől, sajnos, — nem felelték meg a valóságnak.

Vagyis: április elsejétől kezdődően már minden pamut-árura fel is számítják ezt az új taxát. Textilkörökben kiszámították, hogy az újonnan kivetett taxa, plusz az osztrák schillingnél és cseh koronánál bekövetkezett valutafelár különbözet, továbbá plusz tözsdei árdifferencia, mely a fonalárának a nemzetközi piacon való drágulásával áll kapcsolatban — az országban a fonaláru kilóját április elsejétől 22—25 lejjel drágította meg. A 2.25 kilóból álló parasztfonal-csomagok pedig közel 50—55 lejjel drágultak.

Az ezzel kapcsolatos beszámolóknak nem volna teljes, ha külön nem emlékeznénk meg arról a tényről, hogy egyidejűleg az új taxa kivételével a kormány a kooperatívoknak 5

millió kiló takamentes pamutfonal behozatalát engedélyezte. Függetlenül attól, hogy ez 70—75 millió lejjel kissebbíti az állam jövedelmét, valójában, teljesen agyon sújtja a közvetítő kereskedelmet. És ebben a vonatkozásban nem beszélhetünk csak az ardeali és banati helyzetről, ahol nagyjából a kisebbségi polgárok állanak ennek a közvetítő kereskedelem szolgálatában. Munteniában és Olteniában ezt a közvetítő kereskedelmet román kereskedők bonyolítják le, akik az adott helyzetben, akár az ardeali társaik — a legkétségbeesettebb helyzetbe jutnak.

Hogy a kormány a földműves társadalomnak a pamutfonal beszerzése körül kedvezményeket akar biztosítani, helyes és kívánatos. De tennie kellene ezt olyan feltételek között, hogy ezáltal a közvetítő kereskedelem ne húzza a tragikus rövidet.

Gabona- és lisztpiac

A buza-üzlet nem várt lendületet kapott újból. Az a körülmény ugyanis, hogy a dunai, de főleg a tengeri szállítás megint megindult — belföldi relációkban az egész vonalon megszálladította a buza árát. Ez természetesen csak az érem egyik oldala. Az érem másik oldala viszont a nemzetközi gabonahelyzetet tükrözi hűen vissza.

Ebben a vonatkozásban az a helyzet, hogy ezidő szerint az importra szoruló európai országokat buzával a tengerentúli Argentínán és Kanadán kívül csak még a közép-európai agrárállamok láthatják el. De itt is az a helyzet, hogy Kanada nem dobhatja piacra ugynevezett feles buzáit, mert ilyen nem nagyon van. Argentína valóban jó eredménnyel zárta le a múlt esztendőt. Csak hogy Argentína az új termés betakarításával: a tél derekán olyan hatalmas kvantumokat dobott a piacra, hogy most már a további buza értékesítésénél igen óvatosan kell eljárnia.

Az adott helyzetben — két-három havi intermezzo után — a közép-európai államok újból komoly szerephez jutottak a buza elállítás tekintetében. Ezek közül is első helyen szerepel most Románia. Januárban ugyanis szakértők még 50—55 ezer vagón buzára becsülték az ország exportkészletét. Az említett kvantumból ezideig a legjobb esetben 10—15 ezer vagont szállítottak ki, úgy, hogy az új termésig Románia minimálisan még 20—30 ezer vagonnal exportálhat a külföldre. Ez a mostani buzakészlet viszont komoly árat ér el. A helyzetre talán a legjellemzőbb az a körülmény, hogy a múlt héten

még csak 450—575 lejen jegyzett buza ma már 500—510 lejjel mozog.

Hogy ez a buza-hossz tartós lesz-e, erre a kérdésre nehéz volna választ adni. Szak-körök szerint az árak további emelkedésével lehet és kell számolni, de most már nagyobb árvisszaesések aligha fognak bekövetkezni. A helyzet tehát a buzafronton igen kedvező s aki csak teheti ár-hosszra spekulál.

Pillanatnyilag különben Romániából nagyobb buzaszállítmányok vannak utban Német-, Olaszország és Svájc felé is. Valószínű, hogy a közeli napokban Görögország és Egyiptom felé is nagyobb buzaexport indul majd meg. Ezen a helyen meg kell még emlékeznünk arról is, hogy gabonakörökben biznak abban, hogy most április hónap folyamán a román tengeri iránt is nagyjából nyu érdeklődés fog megnyilvánulni a nemzetközi piacon. Németország és Olaszország illetékes gazdasági körei máris komoly megkeresésekkel fordultak nagyobb mennyiségű román tengerinek a tavasz tartama alatt való szállításra. Ezért a tengeri árának szilárdulásában is biznak.

Gabonapiac: A piac a buza árának állandó emelkedése hatása alatt áll. A nagy áruérdeklődés mellett a kínálat csak kismérvű. Az árak a következők: 78 kilós buza 500, illetőleg 79—80-as 510, továbbá tengeri 265, zab 300, takarmányárpa 320, tavaszi árpa 420, muharmag 380, tökmag 750 lejjel szálkilónként.

Lisztpiac: A husvétii ünnepek jó üzleti alkalmat nyújtottak a banati malmoknak. A malmok Ardeal, Basarabia és Bucovina felé is nagyobb lisztkvantumokat szállítottak. Egyébként éppen a napokban értesültünk, hogy a banati malomipar liszttermékei iránt újabban a közel Kelet felől is kezdene érdeklődni. Így főleg Egyiptomról és Palesztináról van szó. Az itteni lisztárak a következők: 30/70-es beosztású kismalmi 770, illetőleg ugyanezt a minőséget a nagymalmok 800 lejjel adják, míg a korpa 260 mázsan-ként.

(f. m.)

Convocate

Banca de Credit Mărunt și Economie S. A. Tg-Mureș „Inscriși în Reg. Bancar sub Nr. 4/934.” cu onoare convoacă pe onori acționari la IX-a Adunare Generală Ordinară anuală din 1936 care va avea loc la 11 Aprilie 1937 ora 10½ a. m. în sala palatului cultural evreesc. Ordinea de zi: 1. Raportul Consiliului de administrație referitor la anul de gestiune 1936, stabilirea bilanțului și distribuirea beneficiului net. 2. Raportul comitetului de cenzori. 3. Descărcarea consiliului de administrație și al comitetului de cenzori. 4. Alegeri. 5. Eventuale propuneri. Observațiune: Atragem atențiunea on. acționari, că numai acei pot lua parte la adunarea generală, cari au primit dela casieria institutului adeverința despre achitarea totală a acțiunilor lor până la 31 Decembrie 1936. Eventuale propuneri se vor putea discuta la adunarea generală numai în cazul, dacă aceste au fost înaintate în scris preșidenției până la 8 Aprilie 1937 inclusiv. Bilanțul, contul de profit și pierdere, precum și raportul cenzorilor se pot vedea în localul institutului între orele oficiașoase. În caz de incapacitate de deciziune adunarea generală se va ține în ziua de 18 Aprilie 1937 la orele 10½ a. m. în acelaș loc, care va decide însă fără privire la numărul celor prezenți. Târgu-Mureș, la 27 Martie 1937. Direcțiunea Bancii de Credit Mărunt și Economie S. A. Târgu-Mureș.

— Ha influenzája van, gondoskodjék arról is, hogy gyomra és belei a természetes „Ferenc József” keserűvíz használata által gyakran és alaposan kitisztítsák. Az orvosok ajánlják.

Könyvek Folyóiratok Diszertációk

a legmodernebb kivitelben készülnek a

FRATERNITAS

Könyv- és Lapkiadó Részvénytársaság nyomdájában Cluj, Str. Baron L. Pop 10. Telefon: 8-61.

Héber szótárak

Mannheim—Grosz: Héber-magyar szótár

az első modern teljes héber-magyar szótár rövid nyelvtannal, 628 oldal, kb. 20.000 címszóval díszes kötésben 300 lej, füzve 200 lej.

Mannheim: Magyar-héber szótár

modern magyar-ujhéber szótár, 300 oldal, 15.000 szó 120 lej. Kapható az

Uj Kelet kiadóhivatalában

Cluj, Str. Baron L. Pop 10.

A ka terje a g

Bucuresti, A hadbírósiág vad- és védővadászterjedésének tány-katonai elölt is vadbe Rámutat arra elrablása és vádlottak ter büntetőtörvénykönyv, amely 2-6 évig ter pénzbüntetés

A további szállítást a vadlovatkoztak, hokében létesít Aurelian Radnált. Ha ellet keretein bto szervre, a lépték a hat ilyen szerv m és emberrabl tetni végül a lottak és a önmaguk tes A katonai ümond azon p lyeke alá aka végül az egy tetését, Ghic akit Aurelian madói és bá ben a katon között, hogy jesztett mem talmaz a va szembelen.

A védelem tihroniade b elmondja, hodeje annak, ban a terem gyaláson ve tos pert tá gyobi neveit zeti öntudat zott. Nem e magát, de v is, amelyek sulyozottan nak figyelme körülmények követtek.

— Az elm tatta védőbe Marin, Al. C lekész, Cl. nica Dobre mellett Spar a kommuniz mében harco az országtól a szomorú l tomba, hgy részt és ma falain, amel lokat, amely De térjün lescura. Ö vállalta, hgy se után ner liberális ifjú amely vallo dulescut, A feljelentése

— A bal támadják a zavarog. A mával kide zárták ki, pártok vaze politizálni, csak jogába — A kor hasonlós al

A katonai ügyész 2-6 évig terjedő börtönbüntetést kért a gárdista per vádlottaira

Felmentő verdiktet kérnek a védők

Bucuresti, április 1. (Az Uj Kelet tud.) A hadbírósg tegnap délelőtti tárgyalásán vád- és védőbeszéd hangzott el a hét vasgárdista bűnperében. Diaconescu kapitány-katonai ügyész ismerteti mindenekelőtt is vádbeszédében a per történetét. Rámutat arra, hogy Aurelian Radulescu elrablása és bántalmazása általában a vádlottak terhére rótt bűncselekmények a büntetőtörvénykönyv 315. szakaszába ütköznek, amely a büntetettre való társulást 2-6 évig terjedő börtönnel és 5 ezer lej pénzbüntetéssel sújtja.

Súlyos testisértés és emberrablás

A továbbiakban a katonai ügyész vitába szállt a vádlottakkal, akik főleg arra hivatkoztak, hogy a diákság jóhírneve érdekében létesítették a diákrendőrséget, mely Aurelian Radulescu ténykedését szankcionálta. Ha el is fogadható, hogy egy testület keretein belül szükség van rendfenntartó szervre, a vádlottak mindenképpen túllépték a határokat, amelyekben belül egy ilyen szerv működhetik. Súlyos testisértést és emberrablást követtek el. Meg kell büntetni végül azt a gondolatot, melyet a vádlottak és a diákság magáévá tett, hogy önmaguk tegyenek igazságot ügyeikben. A katonai ügyész ezután éles vádbeszédet mond azon politikai szervezetek ellen, melyek alá akarják aknázni az államot. Kéri végül az egyes vádlottak példás megbüntetését, Ghiocel Dumitru diákot kivéve, akit Aurelian Radulescu nem ismert fel támadói és bántalmazói között. Vádbeszédében a katonai ügyész elismerte egyebek között, hogy a liberális ifjúság által terjesztett memorandum sértő kitételeket tartalmaz a vasgárdista mozgalom vezetőivel szemben.

A védelem részéről elsőnek Mihail Polihroniade beszélt. A vasgárdista ügyvéd elmondja, hogy nem egészen három esztendeje annak, hogy Motával együtt ugyanabban a tereben hasonló természetű tárgyaláson vett részt. A Ducával kapcsolatos pert tárgyalták. A hadsereg legnagyobb nevéből összeállított tanács a nemzetiségű öntudatnak megfelelő verdiktet hozott. Nem elegendő megállapítani a tettet magát, de vizsgálni kell a körülményeket is, amelyek között azt elkövették. Kihangsúlyozottan politikai perben a hadbírósgnak figyelembe kell venni a pszichológiai körülményeket, amelyek között a tettet elkövették.

Az elmúlt év novemberében — folytatta védőbeszédét Polihroniade — Mata Marin, Al. Cantacuzino, Dumitrescu Borsa lelkész, Clime mérnök, Dobre, Totu és Banica Dobre Cantacuzino tábornok vezetése mellett Spanyolországba mentek, hogy ott a kommunizmus ellen és a kereszt védelmében harcoljanak. Kettek közülök, távol az országtól hősi halált haltak. Az ifjúság a szomorú hír hallatára elmegy a templomba, hogy gyászistentiszteletet vegyen részt és a szomorú hírt talál a templom falain, amely sárral fröccsenti be az ideálokat, amelyekért Mota és Marin elesetek. De térjünk vissza az „áldozatra“, Radulescúra. Önként ment el az otthonba és vállalta, hogy megbüntessék. Megbüntetése után nem ő tett feljelentést, hanem a liberális ifjúság értesítette az ügyészséget, amely vallomástételre kényszerítette Radulescut, a sértett fél panasza, illetőleg feljelentése hiányzik az ügy dossziéjából.

„A diáknak kötelessége politizálni“

A baloldali politikai pártok és sajtó támadják a diákságot, hogy nem tanul, zavarog. A diákok exmatrikulálása alkalomával kiderült viszont, hogy nem ezeket zárták ki, hanem a különböző politikai pártok vazallusait. A diáknak jogában áll politizálni, mert román állampolgár. Nem csak jogában áll, de kötelessége is.

A kormány és az állam között megkülönböztetés állott be. Azt mondhatnánk, hogy

valaki rosszul vezeti az országot. Mindenkinél jogában áll véleményét nyilvánítani, csak Trifa vádlottak nem. Éppen a bucaresti diákság vezetőit hozták a hadbírósg elé, a per célja tehát nyilvánvaló. Virgil Radulescurot kijelentette például a tanu, hogy terrorizálta őt, de maga sem tudja körvonalozni — hogyan. Mégis bíróság előtt áll. Miért?

A kormány, amely minden kapcsolatot elveszített a tömegekkel, el akarja itélni a diákság vezetőit, terror és rendőri intézkedések útján.

Végül engedélyt kér a védő, hogy a vádlottakkal beszélhessen.

Elnök: Nem tehetem.

Cantacuzino tábornok ugyancsak erre kér engedélyt, de az elnök megtagadja, mire a tábornok indulatosan kifakad:

— Hogy lehet az, hogy nem engedik meg, hogy a fiukkal beszéljünk.

Felmentést kérnek a védők

Ezután Alex. Vergati, Petre Vijoreanu, Radu Budisteanu, majd Lizeta Gheorghiu kisasszony mondják el védőbeszédeiket. Utóbbi kijelenti, hogy a manifesztumot nem a liberális ifjúság hiányos intelligenciájú vezetői szövegezték meg, hanem nagyon is tapasztalt politikai vezetők, akik tisztában voltak azzal, hogy az ilyen akciónak milyen következményei lesznek. Valamennyi védő természetesen a vádlottak felmentését kéri és bizalmát fejezi ki a hadbírósggal szemben.

Belgium teljes függetlenségének biztosítását eredményezte Lipót belga király londoni látogatása

BRÜSSZEL, április 1. A belga sajtó most közli III. Lipót belga király londoni utjának eredményét, melyet rendkívül jelentősnek minősít és amelynek angol-francia-belga részről hivatalos jelentés formájában most kell megjelennie. E szerint:

1. Biztosítva van Belgium tökéletes függetlensége, ami azt jelenti, hogy nincs kényszerítve Anglia, vagy Franciaország oldalán fegyveres beavatkozásra; 2. Belgiumot felmentik a népszövetségi alapokmány 16-ik pontjának (segélynyújtás) kötelezettsége alól. Franciaország és Angliának tehát nincs joga háború esetén belga területeket levegőben, vagy a szárazon érinteni; 3. Belgium köteles területeit megvédeni és amennyiben támadás érné, Londont és Párizst azonnal értesíteni.

Ennek a megállapodásnak alapján Belgium ugyanazokat a jogokat kapja a nemzetközi politikában, mint Hollandia.

Harmincezer zsidó vándorolt Palesztinába 1936-ban

A Jewish Agency statisztikai osztályának kimutatása a múlt évi bevándorlásról

Jeruzsálem, április 1. A Jewish Agency statisztikai osztálya most tette közzé az 1936 évi bevándorlás adatait. Eszerint a zsidó bevándorlók száma 1936-ban 29.727 volt, akik közül 26.976 a jaffai és hajfai kikötőkön szálltak partra és a Jewish Agency ottani hivatalai regisztrálták őket. 934 bevándorló érkezett az országba a szárazföldi határokon keresztül. Később 1817 zsidó turista kapott engedélyt a kormánytól az országban való letelepedésre.

Az 1934 és 35-ös bevándorlással szemben az utolsó év visszaesést mutat, de az 1936-os bevándorlás még sem alacsonyabb, mint az 1933-as volt, amikor a palesztinai tömegbevándorlás megkezdődött. A 29.727 bevándorló közül csak 17 százalék szállt partra Jaffában, míg 1933-ban a bevándorlók 52 százaléka, 1934-ben 44 százaléka és 1935-ben 36 százaléka érkezett Jaffán keresztül. A jaffai bevándorlás a zavargások kitörésétől kezdve, már áprilisban megszünt. Azóta az egész zsidó bevándorlást Haifa felé terelte a Jewish Agency és az arab sztrájk megszüntetése óta sem változtatott ezen a magatartásán.

A bevándorlók 58 százaléka nő, 42 százaléka férfi. Különösen nagy volt az asz-

Feszülő harisnya kiemeli a láb vonalát!

Arra is ügyel, hogy a harisnya ránc nélkül simuljon, a selyem ragyogó maradjon — mert összes harisnyóit mindig csak Lux szappanpehellyel mosd.

LUX hideg vízben is azonnal habzik

Utolsó Traian Cotiga, az antiszemita diákszervezetek volt országos elnöke beszélt, aki kéri, hogy a vádlottak padján ülő barátai előtt, akik az egész közvéleményt maguk mellett tudják, nyissák ki a kiszabadulás kapuját. A pofon, amelyet valamelyikük kap, mindazoknak megpofozása, akik hozzá hasonlóan érznek. Egyéb ként minden ítéletet feleltem föl fogadni, mert — mondotta Traian Cotiga — mi a keresztfeszítésre megyünk, amely után el fog jönni a kereszt jegyében a feltámadás. A hadbírósg valószínűleg ma hirdet ítéletet a perben.

együtt 2610 hozzátartozó is bevándorolt. Ez 19.3 százalékat jelenti a bevándorlásnak. A munkásbevándorlók száma 6981 volt és ehhez a 4496 hozzátartozó is csatlakozik, ami az összbevándorlás 38.7 százaléka. A palesztinai állampolgárok hozzátartozói ebben az évben jelentékeny százalékat képezték a bevándorlásnak. 9495 személy, tehát az összbevándorlás 32 százaléka érkezett hozzátartozói certifikátokkal. 1591 diák érkezett, 234 hitközségi alkalmazott és 170 család a 250 fonttal rendelkező iparos kategóriában. A többiek a még létező ezer fontnál kisebb tőkét követelő bevándorlási kategóriákhoz tartoznak.

A hozzátartozók tömegvándorlása Az 1936-os év bevándorlási számai azt mutatják, hogy örvendetesen nőtt a hozzátartozói certifikátokkal érkezett zsidóknak a száma. Ez arra mutat, hogy a palesztinai állampolgárok életnivója magas, és sok ember engedheti meg magának, hogy hozzátartozóit magához vegye. 1933-ban a hozzátartozói kategória 10 százalékat, 1934-ben 16 százalékat és 1935-ben 27 százalékat alkotta az összbevándorlásnak, az 1936-os 32 százalékkal szemben. Ezzel szemben nagyon csökkent a munkásbevándorlás arányszáma. 1933-ban még 64, 1934-ben már 52, 1935-ben 45 és 1936-ban mindössze 38.7 százalékat alkották az összbevándorlóknak a munkások. Az angol mandátum óta 289.617 zsidó vándorolt be Palesztinába. Ezek közül kapitalista volt 22 százalék, munkás 48 százalék, és állampolgárok hozzátartozói 19 százalék. Fennmaradó 11 százalék akkor érkezett az országba, amikor a fenti kategóriákat még nem állapították meg.

Hány orvos van Romániában?

Bucuresti, április 1. Az orvosok összeírásai munkálatai folyamatban vannak. Az eddig beérkezett eredmények szerint a hadsereg és a főváros szolgálatában álló orvosokon kívül 6170 van az országban.

Visszahelyezték állásaikba a rádió elmozdított vezetőit

Bucuresti, április 1. Liviu Rebreanu, Alexandru Cazabant, Daniel Ciugureanut és Emil Gelles mérnököt királyi kézirat alapján visszahelyezték a rádióársaság vezetésében viselt tisztükbe.

TURISZTIKA

A Haggibbor turistaszakosztálya f. hó 4-én, vasárnap a következő gyalogkirándulást rendezi: Kányatói kilátó—Csigadomb. Indulás reggel 1/9 órakor a Haggibbor Otthon elől (Str. Memorandului és Str. Raftiu sarok). Vendégeket szívesen lát a vezetőség. A Haggibbor Hanoar vezetősége felkéri tagjait, vegyenek részt a kiránduláson.

A ZSIDÓ ZENE

Transzilvánia zsidó zenészei is bekapcsolódnak a folklorisztikus kutató munkába. Dr. Friedmann Andor zongoraművész érdekes nyilatkozata a zsidó zenekutatás helyzetéről és eredményeiről

Cluj, április 1. (Az Uj Kelet tud.) Idestova huszadik évét tapossa a transzilvániai zsidó népmozgalom, de még mindig távol van attól, hogy igazi kulturértékeket termeljen ki magából. A zsidó centrumtól távolos, sokféle asszimilációs irányzattal is nehezített transzilván zsidóság csak közvetett uton kaphatott izelítőt a héber és jiddis kulturtevékenység értékeiből. Csak a legutóbbi időben indult meg, az a munka, mely a transzilvániai zsidóság életének tanulmányozását tűzte ki céljául. A népmozgalom fejlődésének jele ez, amely már a nép ismeretlen rétegeinek feltárására, ennek a tömegnek megismerésére törekszik és népi kulturértékeiből új munka anyagot merítve egyre szélesebb és átfogóbb méretű mozgalommá alakul át.

A zeneművelés volt a kulturmunkának az az ága, amely a legközvetlenebbül találta meg a kapcsolatot a tömegekhez. Ma Transzilvániában fejlődő zsidó zenei tevékenységet láthatunk, mely egyre szélesebb rétegeket kapcsol be és komoly társadalmi szerepet játszó intézményeket teremt. Timisoarán, Clujon, Brasovban, Satumaren, Aradon szinte egyidőben indult meg ez a zeneművelés, mely rövidesen valóban kulturértéket jelentő hálózatot alakít már ki. Számos képviselője is van már Transzilvániában ennek a zsidó zenének. A zenének nincsen nyelve és a zeneköltészet terén még vitakozni sem lehet azon, hogy milyen népi kultúra keretéből kapcsolódik ez a zeneszerzés az általános zeneirodalomba. Ma még kis, de egyre fejlődő körben válik népszerűvé a zsidó népi zeneköltészet Transzilvániában és ezt a zeneköltészetet az új zsidó nemzedéknek néhány lelkes tagja szorgalmas munkával igyekszik egyre tökéletesebbé tenni.

A cluji Wizo keddi esti zsidó zeneestjén újra élvezhettük dr. Friedmann Andornak, a kitűnő timisoarai zongoraművésznek virtuozitását. Ezuttal azonban azokkal a szerzeményekkel mutatkozott be Friedmann Andor, amelyeket 10 éves folklorisztikus kutatómunkája során alkotott és melyekkel eljutott már egészen a jeruzsálemi stúdióig, ahol szerzeményeit gyakran közvetítik a héber műsor keretében. A zsidó zenének ez a lelkes művelője a legnagyobb csendben és csak néhány beavatott barát tudtával végezte ezt az értékes munkát. Cluji fellépését tartjuk alkalmasnak arra, hogy nemcsak a kitűnő zeneszerző tevékenységét, de a világszerte feléledő zsidó zeneéletet is megismertessük a transzilván zsidóság nyílvanosságával.

Nemzsidó zenészek a zsidó folklor-kutatás szolgálatában

Ma már a legnagyobb élő zsidó zenészeket foglalkoztatja a zsidó népdalköltészet — mondotta dr. Friedmann Andor. De a zsidó folklor specifikumai nemcsak a zsidókat vonzzák, hanem számos nemzsidó komponistát is, akik kutatásaikkal és feldolgozásaikkal sokban segítik elő a modern zsidó zenei törekvések sikerét. Nem beszélve Blochról, aki a zsidó zeneszerzés egyedülálló zsenije és aki ma a világ legnagyobb zeneszerzői között is az élen halad, a zsidó és nemzsidó muzsikások sokasága vetette rá magát a zsidó népköltészet zeneműveire. Franciaországban két olyan kiválóság, mint Ravel és Darius Milhaud, a német modernnek közül Sternberg, aki most a jeruzsálemi zeneakadémia igazgatója, Grosz, a romániai származású, de Franciaországban élő Ivon Paul, az angliai Gerber, Gregory és egy skót zeneszerző: O. Callan, aki általános folklor munkájába a zsidó népdalt is felölelte, már hatalmas zsidó népdalirodalmat dolgoztak fel. Mi a célja ennek a gyűjtő és feldolgozó tevékenységnek? A folklorisztikus munka a kiválasztást célozza, abban a hatalmas anyagkomplexumban, amelyet egy nép műdalköltésze jelent. Ez a feladat rendkívül nehézszereket rőrdít a kutató elé. Bartók és Kodály, amikor a vegyes lakosságú területeken magyar népzenei kutat-

tak, nehezen tudták megállapítani azokat a határokat, melyeket a különböző, egymás bafonódó népi dalköltészeteket elválasztja egymástól. A folklor munkának célja, hogy lehetőleg a legtisztábban kutassa ki egy nép zenéjének alapelemeit. Vegyes lakosságú területeken ez még a magyar zenében is majdnem lehetetlen. Milyen nehézségek állanak tehát a zsidó kutató előtt, akinek egy kétez év óta más népek között élő nép zenéjét kell tanulmányoznia!

Hol rejtőzik a zsidó zene?

— Állithatom, hogy Romániában első vagyok, aki a zsidó folklor tanulmányozásával foglalkozom. A szép és népszerű jiddis népdalok vizsgálata is arról győzött meg, hogy még ezek sem jelentik az ősi és eredeti zsidó népzeneét. Sokféle ráhatás, főleg orosz, lengyel és egyéb szláv sajátosságok szövik át ezt a zenét, hiszen természetes, hogy az együttélés kölcsönösen asszimilál. Példának csak a Hatikvát említem, a zsidó himnusz, mely majdnem ugyanebben a formában még nyolc nép dalköltészetében fellelhető.

— Nem új problémája ez a zsidó zenekutatásnak. A 17. század elején komoly egyházi fórumok foglalkoztak azzal, hogy a zsidó kántorok önkényesen vittek be idegen liturgikus elemeket a zsidó vallásos zenébe. Azóta is tart az idegen hatások térhódítása, nemcsak a népi-zenében, hanem a liturgiában is. Azt azonban állithatom és ezzel a véleményemmel nem vagyok egyedül, hogy a zsidó zene igazi elemei a vallásos énekekben és liturgikus zenei formákban lelhetők fel. Ugyanezt a nézetet vallja Szabolcsi Bence, aki ma a zsidó ze-

nekutatásnak egyik elismert európai mestere. Ami természetesen nem azt jelenti, hogy a jiddis népdal vagy a palesztinai munkadal nem a zsidó nép sajátja és kincsé. Azonban, ha vissza akarjuk vezetni a zsidó zenét eredeti alapvonalaihoz, úgy feltétlenül oda kell jutnunk, ahonnan a zsidó zene elindult: a jeruzsálemi templom zenéjéig. Ami ebből fennmaradt: a niggun, kimeríthetetlen kincsháza a zsidó zeneköltészetnek.

A zsidó zene átalakulásának két útja

— A zsidó zene két uton jutott el az európai zeneirodalomba — folytatta lebilincselő előadását dr. Friedmann. — Gergely pápa jóval a templom pusztulása után küldte Palesztinába Nicolas püspököt, hogy a zsidó vallásos zenét tanulmányozza. Ezek a zenei elemek kerültek be aztán a gregorinásus egyházi énekekbe. Innen az olasz zeneköltészet vette át és Monteverdin, Pergolisin keresztül jutott el a német egyházi zenébe, egészen Bachig, akiből az az egész mai zeneélet kiágazott. A másik út éppen ellenkező oldalon: Ázsián, közelbről, Kaukázuson át történt zsidó vándorlási vonalon vitt keresztül. Ezen az uton a zsidó zene szláv s egyéb befolyásokkal telítődött és a mai jiddis népdal formájában alakult ki. A kör tehát teljes. Az egyik irányból Rómán, a másik irányból a nagy orosz steppeken keresztül jutottak el a kör vonalait az európai zenekulturába. A zsidó zenekutatónak nincs más lehetősége, mint visszafelé indulni ezeken az utakon, míg sikerült teljesen feltárni az eredeti és hamisítatlan zsidó muzsikát.

A palesztinai dal és a héber rádió

Majd a palesztinai dalokra tért ki dr. Friedmann, amelyeket figyelemreméltóknak talál és amelyek most újabb tudományos kutatások tárgyát képezik, éppen a palesztinai zenei főkiskolán. A jeruzsálemi stúdió komoly munkát végez ezen a téren. Nemcsak a palesztinai, hanem a ga-

Aranyér? Vigyázat!

Az aranyér váratlanul jelentkezik és hamar rosszabbodik, ha nem kezeljük idejében. Gyakran megtörténik, hogy amikor már gyógyultnak érezzük magunkat, hirtelen ismét jelentkeznek a fájdalmak. Használjon már az első jeleknél Goedecke féle Anusol végbélpomot, amelynek gyorsan enyhítő és mindig sikeres hatását az egész világon ismerik. Kérdezze meg orvosát.

Anusol-Goedecke
GYÓGYSZERTÁRAKBAN KAPHATÓ

luti folklorisztikus kutatásokat is ismertetni szokta. Igy jutott el Friedmann dr. és szerzeményeivel, a stúdióig, mely néhány feldolgozását már követtette is.

A transzilvániai zsidó zeneélet

— Transzilvániában — fejezte be érdekes nyilatkozatát Friedmann dr. — jelenkénynek tartom Boskovits Sándor zeneszerzői tevékenységét, akinek néhány munkáját hallottam. Igen tehetséges művelője a zsidó zenének dr. Eisikovits Miska és bár nem ismerem egy művét sem, sok szépet hallottam Fischer Vilmosról, a brasovi zsidó muzsikusról.

— A nyár folyamán zsidó népdal kutató utra szeretnék indulni Maramuresbe. Remélem, ehhez megkapom a többi transzilvániai zsidó zenészek támogatását is. Ez a kutatómunka fel tudná tárni a maramuresi zsidó tömegek dalát, amely alighanem sok meglepetést tartogat még számunkra...

Ezzel ért véget ennek a lelkes zsidó zenészeknek a nyilatkozata a modern zsidó zenekutatásokról. Hiszük, hogy ezzel a nyilatkozatával is közelebb hozta a megvalósuláshoz azt a lehetőséget, hogy Transzilvánia zsidó zenészei is bekapcsolódjanak folklorisztikus kutatómunkájukkal a minden zsidó közösségbe már serényen folyó munkásságba.

Barzilay István

Jégkoporsójában a nyílt Óceán felé tart Scott kapitány holtteste

A Föld tengelyének két végét, az Északi és Déli Sarkot, ezt a két lényegtelen pontot, amely körül évmilliók óta fáradszorgolattal forog a hatalmas sárgolyó, melyen élünk: csak a legutóbbi évtizedekben sikerült szemtől-szembe látni azoknak a bátraknak, akik többnyire ott is maradtak az örök jég hazájában, mint hínők, mindörökké. Testük jégkoporsóba ágyazva pihen és fáradt mivoltuk látszólag szilárd nyugvóhelyen álmodozik az örökkévalóságról. Mindig így hittük és most egy sarkkutató norvég tudós, Nielsens Henrik, a Föld népeinek végtelen megdöbbenésére és a művelt emberek ámulatára bedobta a köz tudatba a szomorú valóságot, hogy a Déli Sark, egyik legnagyobb hősenek: Scott kapitánynak holtteste örök vándornak lépett fel és néhány évtized múlva jégkristálykoporsójával együtt eléri a nyílt Óceán vízzeit, ahol majd leolvad az emberről a kristály és a nagy felfedező ugyanolyan sorsra jut, mint holmi vizbefulladt matróz: a halak martalékává esik.

A hír vétele után az egész világ angolul beszélő népeinek körében, ebben a szilárd erkölcsi alapokon élő hatalmas családban felvetődött a gondolat: mielőbb hazakell hozni az örök jég hősét és meg kell menteni attól, hogy megsemmisüljön a mélytengerek sejtelmés fenekén. Az akcióval kapcsolatban egyuttal a Scott-expedíció utjának sok olyan eddig ismeretlen epizódját közlik a tudományos szaklapok, melyekkel minden művelt embernek meg kell ismerkednie.

Mint ember: egyszerű angol volt, olyan, mint a többiek, akik törekényeknek látszottak és mégis meghódították Indiát, Afrikát, a Déli tengeri számtalan vad szigetet. Ő mondta, hogy a Déli Sarkon kívül embertől járatlan utak csupán az Égben vannak még s utána járhatlanok csupán az égbolt maradt. A mindig szerény és valóságos Scott egész férfi volt. Ifju korában anyagi gondokkal küzdött, hiszen tengerészti fizetésén kívül nem adatott szá-

mára földi jó, földi kincs. Most tudjuk hogy Scott tisztán adósságra szerelte fel legendásirű hajóját, a TERRA NOVÁT, amely büszkén és biztosan vitte el gazdáját, a jégvilág pereméig. Megtudjuk, hogy feleségétől ezekkel a szavakkal bucsuzott:

— Semmim sincs, amivel nyugalmadat biztosíthatnám. A legnagyobb nyugalom az Istenhívés, ezt hagyom hátra támaszul. Ha meghalnék, csak Benne bizzál. Ő erősebb, mint én vagyok, tehát többet is adhat neked!

1911 június 11-én uszott ki a hajó az angol kikötőből és Scott úgy indult, mint aki egyetlenben a halálba menetel. Jól sejtette: hazáját sohasem látta viszont többé.

A következő év januárja már a Cap Evansnál éri az expedíciót. Január a Déli Sark nyári hónapja. Könnyen haladnak előre Scotték a déli szélesség 77. fokáig, ahol váratlanul megtalálják valakinek a sátrát, benne feljegyzésekkel. Aki ott járt, nem más, mint a norvég Amundsen, akiről kiderül, hogy 110 kilométerrel megelőzte Scottot és ennyivel közelebb fértközött a Sarkhoz. Scott erre még lelkesebben folytatta expedíciós utját.

Mostanában derült ki, hogy Scott és Amundsen az életben is, munkában is, ellenfelek voltak. Erről sem tudott máig a világ semmit. Csakhamar eléri Scotték a szélesség 87-ik fokát, de itt oly borzalmas jég- és hóihar ildözi őket, hogy állataik sorsa keddőnk. Valamennyit el kell pusztítani. Őt ember kivételével Scott visszaküldi az expedíciót. A férfiak utójára megrázzák egymás kezét és az öt ember eltűnik a fehér sivatag horizontján. Scott, Bowers, Oates, Wilson és Evans bátran törnek előre abban a reményben, hogy a versenyfutást a Sark felé ők nyerik. Már csak 150 kilométer a távolság, másnap szárharmic, majd kilencvennégy, amikor Bowers hirtelen nyugtalankodni kezd, pillantása odarögződik a végtelen hómező tá-

voli kicsiny fekete pontjához. Odarohanak: s megtalálják Amundsen hátrahagyott utjelzőjét, magas szánrudra szerelt fekete lobogót.

Igen, ezekben a napokban történt meg a világtörténelem példátlan, legcsodálatosabb eseménye: 15 napon belül kétszer fedezték fel a Déli Sarkot! De Scott elkésett a világ teremtése óta eltelt évmilliók, napmilliók egyetlenségével. Az öt ember szótlan kétségbeeséssel vonszolja magát előre, míg 1912 január 18-án végre megállnak a Déli Sarkon. Scott F. Róbert ekkor így ír a naplójába: „Semmi sem különbözik itt az utolsó napokban látott tájak kietlen egyhanguságától...”

Pedig ez nem volt egészen igaz. Mert a pontosan felmért Sarkon ott állt már Amundsen sátra, rajta a norvég lobogóval s a sátorban egy irás, mely „kéri az utána jövőt, aki ide eljutna, vigye el a felfedezés tanuságát Hankon norvég király elébe.” És Scott, az egész férfi, azonnal vállalja a kínos feladatot. Kitűzi az elkésett „Union Jack”-et, az angol lobogót a sátor mellé és irásában beismeri, hogy másodikként érkezett... nem úgy, mint indulásakor hitte, elsőnek és egyetlennek...”

Ezeket a győző intimitásokat valamilyen módon mégis csak enyhíti az a körülmény, hogy a Scott-utazás simán, zökkenő nélkül végződött a kitűzött célnál. Azon még ma is vitakoznak a hozzáértők, vajjon nem szándékosan játszott-e közre a visszaterés alkalmával történt pusztulásban? Mert Evans már február 17-én éjszaka meghalt a hósvatagban. Scott pedig néhány nappal később ezt írja naplójába: „Isten, kezében vagyunk, tégy velünk amit akarsz...”

Crystallin és Tropic a legmodernebb Az egész világ bizalmát bírja, mert minőségileg pótolhatatlan. Ne fogadjon el „OLLA” helyett silány utazatoskat.

Irán uralkodója, a sahok sahja, Kelet modern uralkodója

„A sah Perzsia uralkodója. A perzsa sah öltözéke selyem ruha s drágakövekkel ékesített turbánt visel. Ritkán távozik el háreméből, ahol asszonyai és eunuhjai körében él.” (Nouvelle Encyclopédie 1868. 147. oldal.)

Égészen más a sah 1937-ben. Se hárem, se eunuhok, se turbán, se selyemruha. Egy modern állam feje a szó teljes értelmében. Semmi lukszus, semmi pompa. Kaki egyenruhája épp olyan, mint a gárdájának bármelyik katonájáé. Nem katonae ő maga is? A kis Savad-Khou városból (Maranderan) származik, abszolút tiszta típusa annak az iráni fajtának, mely századok folyamán ellenállott minden idegen befolyásnak s változatlan maradt.

Különbözik nem az első katonája a családjából. Atyja egy öreg harcos, ősenek Mo-rad-Ali-Khaunal kultuszában nevelte a kis Rézát, a későbbi sahok-sahját, annak a legendás hősnak kultuszában, aki 1856-ban hősi halált halt Ilerat falai alatt.

Anyja hiába akarta eltéríteni a katonai pályától, melytől minden anya félti a fiát. Reza-Khan lelke tele volt az antik és roppant perzsa birodalom alapítóinak, Cyrusnak és Dáriusnak a képeivel. Híres fővárosuk, Persepolis, felhívta a jövődó uralkodó képzeletét s amint trónra jutott, elrendelte kiadását, Mussolini példájára, mert a sah megértette egy dicsőséges múlt feltámasztásának nevelő hatását és szimbolikus erejét.

Reza-Khan huszonkétéves korában állott katonai szolgálatba s bátorságával és energiájával annyira kitüntette magát, hogy 1921 kezdetén 43 éves korában a perzsa hadsereg élén látjuk, mint „Sardar-Sepah”-t. Azóta utja vágatás a dicsőség felé. Áprilisban hadügyminiszter lesz; két évvel később miniszterelnök, 1925 októberében a birodalom kormányzója s végül ugyanazon esztendő decemberében az alkotmányozó nemzetgyűlés egyhangú szavazattal fejére teszi a perzsa sahok antik tiaráját a neve ettől fogva: Réza-Sah Pahlevi.

Az új uralkodó akkor foglalta el trónját, mikor Perzsia történelmének egyik legször moribundabb korszakát élte át. A belső harcoktól elgyengített ország már nem volt más, mint játékszere a külföldi hatalmasoknak, akik azoknak a megalázó békekötéseknél a végrehajtását követelték tőle, melyek a nemzeti önértéket sértő privilégiumokat biztosították számukra.

Ma mindez a múlté. Réza-Sah, kinek a történelem „a reformátor” jelzőt fogja adni, felbresztette nemzetét rejtett energiáját, az érzékeny és költői, de alapjában véve tudásért, haladásért sóvárgó keleti lélek inkarnációját.

Soroljuk fel sorjában uralkodásának nagy munkáit: a pénzügyek helyreállítását, ma Perzsia lévén Kelet egyetlen országa, melynek nincs adóssága; radikális újraszervezését a törvényeseknek, melyek kizárólag a vallási törvények alapján ítélték s melyek ma az állam hivatalos ellenőrzése alatt állanak; a mindkét nemű gyermekek kötelező ingyenes oltást, ingyenes tanítását az állami elemi iskolákban. Így az alfabetizáció száma hatalmas arányban csökkent és Tamerlánban az egyetlen és huszonöt középiskola tartja nyitva kapuit, a fiatal irániaknak. A sah személyes utasítására alakították meg a Vörös Oroszlánt, amely belépett a Vörös Kereszt Ligába, melynek székhelye Párizs. A tea és gyapot kultúrát is nagy mértékben fejlesztette Reza-Sah. A hadsereg, mely régen csak egy kozák divízió volt, ma kvalitásánál fogva versenyezhet a legfejlettebbekkel s a legjobban felszerelt hadseregekkel. A katonai szolgálat kötelező. Új utakat építettett és a tranzitóriai vasúti vonal befejezése előtt áll. Végül külföldre küldi Reza Sah tanulni a maga által kiválasztott fiatal alattvalóit. Ebben az évben például mindkét nemből ifjúságból hatszáz tanulót küldött Reza Sah a nyugati tanítézetekbe, a legtöbbet Franciaor-

szágba, mely országnak nem felejtette el, hogy elsőnek lépett rendes diplomáciai érintkezésbe az új állammal. S gondoljuk el, hogy harminc évvel ezelőtt hazaáulásnak tekintették, ha egy perzsa ifju Európában tanult!

De uralkodói kötelességei nem akadályozzák meg a sahok-sahját, hogy ne élvezze a családi élet örömeit is. Rendkívüli energiával megáldva naponta tizennégy órát dolgozik, de esti nyolc órától kezdve munkája végeztével láthatatlan és csak a családjáé. Felesége az új idők iráni nőjének élő szimbóluma. Lemondott a nemzeti fátyol, a „tsador” viseléséről, de soha nem mutatkozik felséges urának oldalán, hanem visszavonulva él a Gulistan palota egyik tündéres szárnyában. A palota régi fegyverek pompás gyűjteményét is őrzi s kertje méltó Semiramis függő kertjeihez.

Tíz gyermeknek kellene hangossá tenni a sah palotáját, de ez idő szerint hiányzik a kedvenc, a nemzét reménye, Mohammed-Reza, a korona örököse, aki Rolleban, Fran-

cia Svájcban folytat komoly tanulmányokat. A sah sokszor hajnal előtt felkelve, gyakran ír neki levelet telve bölcs tanácsokkal, előkészítve velük fiát jövődó szerepére. De reggel öt órától kezdve a sah egyedül államé és népéé. Pontossága közmondásos s bármilyen zsufolt is a programja, soha egy pillanatra se késlet.

A múlt esztendőben Reza-Sah meglátogatta Ankarában a másik nagy reformátort, Musztafa-Kemalt, helyesebben már Atatürkök. Kelet két nagy reformátora közt alapvető különbség van. Kemal szakított a multtal, kiméletlenül kirántotta a tradíció és a néphit gyökereit. A sah mindent, ami érdemes rá, megőriz a multból. Lerontja a tisztátlan negyedeket és újakat épít. A higiénia naponta tért nyer birodalmában. De féltékenyen tiszteli apai vallását és az öreg Sepahsalar mecsetet gyakran látja térdepelve kupolája alatt.

Birodalmát Iránnak nevezte el. A külföldi diplomatáknak így magyarázta meg: — Perzsia halott volt. Irán élni akar és élni fog!

FELLEBBVITELI FÓRUM

IRJA: SALAMON LÁSZLÓ

„Nem gondolkodom, tehát lenni akarok”

— Néhány kortársi megjegyzés Descartes „Discours de la méthode” c. műve megjelenésének háromszázéves évfordulójára —

A hajánál fogva újra előráncigált, az élő élet annyi vonalán hitelétvesztett misztika és észszerűtlenség kényszeredett újjáélesztése közepette érthető, ha a francia kormány a párizsi világkiállítás fényét és nagyszerűségét Descartes korszakalkotó műve: a „Discours de la méthode” megjelenése háromszázéves évfordulójának megünneplésével akarja egybekötni.

Érthető pedig azért, mert az egyházi tekintélyuralom, a csalhatatlanságra alapított világi önkényuralom egyidejű szellemi és erkölcsi elnyomásával szemben Descartes volt az első francia tudós és gondolkodó, aki a világ megismerése és egyáltalán minden megismerés egyetlen lehetőségként a gondolkodást jelölte meg; a gondolkodásban s ennek egyik leghatalmasabb tevékenységében: a *kétkelésben* ismerte fel a tudás forrását, az emberi létnek az állatitól való különbözőségét, sőt magának a létezés tudatának egyetlen, vaóságos kritériumát. („Cogito ergo sum — gondolkodom, tehát vagyok”). Descartes nélkül a modern természettudományok kibontakozása minden bizonnyal még sokáig késétt volna. Ébresztő és erjesztő gondolatrendszerének hatása nélkül a kinyilatkoztatott „igazságokra” épült középkori és újkor-eleji szellemi élet dermedtsége aligha engedhetett volna fel annyira, hogy a tudományok fáján kivirágozhassék a tapasztalat, az ész mértékével ellenőrzött s így bizonyítható és felhasználható eredmények gazdasága.

Descartes volt az első, aki rendszerbe, még pedig hatalmas rendszerbe foglalta mindazokat a nagy gondolatokat, amelyeket Verulam Bacon, Giordano Bruno és a nagy Galilei még félszék és inkább csak rahibázva pendítettek meg. Descartes a francia racionalizmus első nagy képviselője, akinek hatása Voltairén és az enciklopedistákon át a nagy francia forradalomig hullámszik, szellemi magvetője lesz a társadalmi és természeti valóságok megismerésére irányuló törekvéseknek, melyek lerántják bitorolt trónjaikról az észszerűtlenség kiméráit és a vakhitet oda száműzik, ahonnan eredt: a kezdetleges ember őserdei homályából kibukkant ösztönök és tévelygő érzelmek alvilágába.

Descartes szellemi öröksége felmérhetetlen értékű kincseket rejtett. A hiedelmek világát a kísérletek világa váltja fel; a kinyilatkoztatott tekintélyek uralmát az ész uralma s ennek megfelelően a feudalizmus hűbéri rendszerét a szabad versenyen alapuló polgári világrend.

Az ember az észszerűség fényénél ismeri fel először a maga tényleges helyét a világban, amelynek anyagi meghódítását tűzi ki legfőbb feladatául; az észszerűség győzi meg elsősorban arról, hogy sorsa a

saját és nem misztikus hatalmak kezében van.

A kartézianus világkép elhalványodásának és erőszakos „kompromittálásának” mai korszakában a francia kormány nem minden célszerűség nélkül akarja a Descartes műveire való emlékezés glóriájával még fényesebbé tenni a készülő párizsi világkiállítás pompáját. A descartesi szellem, a tiszta ráció szelleme napjainkban immár nemcsak egy bölcséleti rendszert jelöl meg. A szellemi és erkölcsi alvilág mai hangossága immár nem csupán a polgári szabadságjogok összetörését és az európai civilizációból való kiebrudalását tüzte ki legsürgősebb feladatául, de egyidejűleg (sőt megelőzőleg) a vér és faj mitószát, az észszerűtlenség és az ősemberi ösztönök fertőzött testvérszázában fogant „vezéri” tekintély erőszakát és vérszomját akarja rászabadítani a tudományosan ellenőrizhető igazságokra, hogy ezek helyett a maga megfoghatatlan „élményen” alapuló, a gondolkodással merőben ellentétben álló „igazságait” ültesse rabszolgahadai nyakára.

Descartes „gondolkodom, tehát vagyok”-ja az újjáélesztett és divatosá lett különféle misztikák és irracionális musok mai korszakában a „nem gondolkodom tehát lenni akarok” hangos jelszavává alakult át.

A *mithosz* kortársi pártütése tehát nemcsak a haladás gondolata elleni pártütés csupán, hanem egyben pártütés a gondolat, a gondolkodás, az észszerűség, az egész kartézianus bölcsélet ellen!

Zeneszínmű előadásával hódol Cluj zsidó ifjusága Trumpeldor emlékének

Cluj, április 1. A cluji zsidó művészeti élet eseménye lesz a Trumpeldor-emlékünnepe, amelyet április hónap egyik estjére tervezett a Keren Kajemet vezetősége. Eltérően az eddigi hasonló természetű ünnepektől, a zsidó újjáépítés nagy hőse emlékének ezúttal háromfelvonásos szindarabban fognak hódolni. A zeneszínmű megkapó módon szemlélteti Trumpeldor drámai életének kimagasló mozzanatait: amint elhárította az áttérés kísértését, ahogy levágja a benső meghasonlások és árulások hidra-fejét, ahogy a meggyőző és lendületeivel magával ragadja a zsidó fiatalok legjobbait és egy nobiles gondolkodású nemzsidó hölgyet is és ahogy vérel-verejtéssel küzd a zsidó földért. Mindez liktető erővel elevenedik meg a szinpa-

Jól megborotválkozva

Jókedvű!

Ez a pártütés észlelhető különben a modern irodalom egynemely irányzata, helyesebben egynemely írója körében is. Kevesebb vadsággal, de nem kevésbé tudatos céllal folyik a kutmérgező munka az európai irodalmi élet zürzavarában is.

Az egész uralma, az ész felfedezései, maga a gondolkodás nem elégitette ki az érzelem világát, elhervasztotta a romantika, az ösztönök kék virágát: hirdetik ezek az érzelmes széplelkek, mialatt egészen másra gondolnak.

Ez a vád a racionalizmus ellen teljes egészében jogtalan, bár nagyon is érthető azok részéről, akik az ügyész pózába vágják magukat. Mert hiszen éppen napjaink lélektani kutatásai bizonyítják legkésebben, hogy a kísérletekkel ellenőrzött felfedezések a lelki életnek olyan csodálatos mélységeit tárták fel és olyan rejtett gazdagságaira világítottak rá, amelyenkről a romantika legvirágzóbb korszakában sem álmodoztak. A tudományos kutatás, az Ész eme legnemesebb hajtása az embert nemhogy megfosztotta volna a Kifürkészhetetlenség, a nagy Titok előtt való leborulás készségétől, hanem a végtelenség fogalmát még végtelenebb sikokra toltta, még fogékonyabbá tett bennünket az Élet és Halál megrendítő fensége iránt.

Ösztönt az állatoknak is adott a Teremtő és az ember rangját éppen azzal emelte az állatok felé, hogy megajándékozta őt az ész s ekként a belátás, a felismerés, a következtetés kiváltságos képességeivel.

Vizsont egyetlen isteni parancsot sem ismerünk, mely az emberi magasabbrendűség legfőbb kritériumaként a butaságot, vagyis a gondolkodástól való irtózatot és a „vér”, a „faj”, az „ösztönök” hatalmának való hódolást jelölte volna meg.

Descartes neve és műve ma ismét zászló-jává, — lobogójává lett azoknak — s így a francia haladás képviselő kormányának is, akik az ösztönök szabadsága helyett az ész, a gondolat szabadságában látják a teljes emberi felszabadulás, az igazság megismerésének eszközt és kardját.

Gondolkozzunk és leszünk! — ez az akarat acélozza meg ma minden felvilágosodott és jószándékú ember bizalmát és hitét azokkal szemben, akik aztálal akarnak lenni, sőt hatalmasá lenni, hogy nem gondolkoznak.

don. Trumpeldor diákelete, katonai bravurjai, a chalucokkal való bajlódásai, tragikus halála vonul végig a darabon: a félkaru hős megdicsőülése. A legszebb emlék, amit az utókor nyujthat nagyjának.

A háromfelvonásos énekes drámát Szabó Imre írta és Hetényi Elemér, a cluji Davila Színház művésze és a színház stúdiójának tanára rendezi. A főbb szerepeket a stúdió tehetséges négy művésznövendéke játsza, míg a többi alakításokat a zsidó ifjúsági szervezetek legjobb amatőrjei fogják nyújtani. A kórus a palesztinai és galutbéli legszebb zsidó népdalokat fogja előadni, azonfelül kantorális énekek is hangzanak el.

Az előadás iránt városszerte nagy az érdeklődés.

Az áram

— Morri

áramló folyó! / nyben fürdette / mely tájról jó és / hegő, partatlan

egy szült enger / rágok bódító öl / udár pálmák nő / öttem sasok k

csillaghimes po / ényben fürdette / mig zenévé ol / csillagok halko

De szállni vágyt / mig valami a m / Azóta bolygok a / degenben, hol s

azért száguldok / és zagnak-zokog / Vincs menedék e / szszhangozzók

Rejtélyes erővel / égi hatalom üz / e roppant tenge / bismal, mint h

— Lapunk leg / pezach ünnepe / en jelenik meg.

— Marioara Bu / kovetségen. Ez / jugszláv király / a jugszláv kö / követtel az élér / gadtá.

— Magas egy / alatt ünneplik / curesztiből jelent / napjának megü / kult Balan tran / sége alatt. A / Miron patriark / metropolita, C / basarabiai met / metropolita és / ság fogja kid / programját.

— Földreng / ifornában. I / nap déután k / megvedhat óra / földlökést ész / rületen egész / nem jelentette / ez időben h / földlökés rázt / ablakait és a / ban nem vett

Szőrnyű vé / sibu megyei / tik: Borzalm / megyei Uchi / dalkodó. Albu / fejszét raga / jezte feleség / ugyanazzal a / mekét és tes / szerencsétlen / mas tetteire. / A szörnyű tr / vétet keltett

— Idősebb / zendellenes é / 3-4 evokan / keserüviz is / lést és a kie / megkönyebk / ják.

— Repülő / rathoni futó / a világhírű / 1932-ös olim / noka lett, m / a dán Buck / elsőnek dr / gratulált. Z / országbán é / nak tanuló / vül népsze / tivást a M / 1200 mérflö

HIREK

Az áramló folyóhoz

— Morris Rosenfeld —

Áramló folyó! mily végtelen
partok közt hánytörög hullámod!
Mely tájról jó és hol pihen
hegy, parttalan áradásod?

Egy szült engem. Ajkamon
szépek bódító illata.
Mádár pálmák nőttek a dombokon,
Möttem sasok kevély csapata.

Csillaghimes pazar ég
szemben fürdette mellemet,
Míg zenévé olvadt a sötét
csillagok halkán csevegtek.

De szállni vágytam, szállni egyre,
Míg valami a mélybe sodort.
Mióta bolygok árván, pihegve,
Méggenben, hol senki sem kóborolt.

Mért száguldok oly szilajon
és zúgnak-zokognak a tajtékzó hullámok.
Mics menedék és nincs nyugalom!
Micszhangozzák sikongva a tarajos habok.

Rejtélyes erővel egy láthatatlan
égi hatalom üz szeszélyesen
Míg roppant tenger sírba, hol nyugalom
Micsimul, mint hullám a vizeken.

Fordította: Farkas Imre

— Lapunk legközelebbi száma a közbeeső
szünetek miatt vasárnap a rendes idő-
közben jelenik meg.

— Marioara királyné a bucaresti jugoszláv
követségen. Bucarestből jelentik: Marioara
jugoszláv királyné tegnap délután megjelent
a jugoszláv követségen, ahol Kasszidolatz
követettel az élén a követség személyzete fo-
radta.

— Magas egyházi méltóságok védnöksége
alatt ünneplik Cuza 80-ik születésnapját. Bu-
carestből jelentik: A C. Cuza 80-ik születés-
napjának megünneplése végett bizottság ala-
kult Balan transzilvániai metropolita védnök-
sége alatt. A bizottságban helyet foglalnak
Miron patriarka, Iorga professor, Visarion
metropolita, Goga, Stelian Popescu, Gurie
basarabliai metropolita, Nicodem moldovai
metropolita és Vartolomeu püspök. A bizott-
ság fogja kidolgozni az ünnepség részletes
programját.

— Földregés Los-Angelesben és Dél-Ka-
liforniában. Los-Angelesből jelentik: Teg-
nap délután közép-európai idő szerint három-
negyedhat órakor kétszer egymásután heves
földtölcések észleltek a városban és nagy te-
rületen egész Dél-Kaliforniában. Károkat
nem jelentettek. San Diegoban ugyanabban
az időben három egymásután következő
földtölcés rázta meg a magasabb épületek
ablakait és ajtóit, az uccán járókélők azon-
ban nem vették észre a földregést.

Szőrnyű vérfürdőt rendezet tegy örült egy
sibiu megyei községben. Bucarestből jelen-
tik: Borzalmas vérfürdőt rendezet a sibiu
megyei Uchi községben egy Áibu nevű gaz-
dálkodó. Albu hirtelen örültéji rohamában
fejleszt ragadott, amellyel valóságos lefe-
jezte feleségét. A megvadult ember ezután
ugyanazzal a fejszével agyonütötte 5 gyer-
mekét és testület darabokra vagdosata. A
szerencsétlen ember, mikor ráébredt borzal-
mas tetteire, kútbavetette magát és meghalt.
A szörnyű tragédia megyszerte óriási rész-
vételt keltett.

— Idősebb embereknél, kiknek székletete
rendellenes és fájdalmas, sokszor már napi
3-4 evoknál természetes „Ferenc József”
keserűvíz is meghozza a normális bélkiürü-
lést és a kielégítő anyagcserét s így jelentős
megkönnyebbülést biztosít. Az orvosok ajánl-
ják.

— Repülő lesz a világhírű argentin ma-
rathoni futó. Berlinből jelentik: Zabala Juan,
a világhírű argentin marathoni futó, aki az
1932-ös olimpián az argentin futás baj-
nokja lett, ma délelőtt esküdtöt örök hűséget
a dán Buck Elzának. Az atléta házasságához
elsőnek dr Lippert, Berlin főpolgármestere
gratulált. Zabala augusztus óta van Német-
országban és a ransdorfi híres pilótiskolá-
nak tanulója. Zabala, aki hazájában rendki-
vül népszerű, már megkapta az első meg-
hívást a Mexikóban megrendezésre kerülő
1200 mérföldes repülőversenyre.

— Maniu Bucarestbe érkezett. Bucaresti-
ből jelentik: Maniu ma éjjel a fővárosba ér-
kezett Clujról jövet. Az északi pályaudvaron
barátai várták a volt miniszterelnököt, aki
ma délelőtt Popovici Mihály lakására ment
és résztvevett a transzilvániai nemzeti parasz-
tpártiak értekezletén. Ma estére a fővárosba
várják Costachescut is.

— Női rendőrséget szervez a bucaresti
lányok szövetsége. Bucarestből jelentik: A
bucaresti fiatal lányok szövetsége elhatáro-
ta, hogy női rendőrséget állít fel, amely
igyekezn fog a naiv, fővárosba jött vidéki
leányokat megvénni attól, hogy a prostitúció
utjára lépjenek. A női rendőrök az illető
kerület színének megfelelő egyenruhákat
fognak viselni.

— Bucarestibe hozták a galati tömeggyil-
kóst. Bucarestből jelentik: Berilat, a galati
tömeggyilkost ma reggel a fővárosba hoz-
ták megláncolva és erős fedezet alatt. Beri-
lat a vacaresti fogházban helyezték el, ahon-
nan holnap az ilfovi törvényszékre viszik.
Berilat egy bucaresti kocsmárosnő meggyil-
kolása ügyében fogják kihallgatni.

— Időprognózis. Borus ég, erősebb észak-
keleti szél, ami különösen az ország délkeleti
részeiben lesz érezhető, továbbra is csökkenő
hőmérséklet, csapadék az ország déli és dél-
keleti részeiben. Ma délben a fővárosban 6
fokot mértek.

— Lavina-katasztrófa Laibach közelében.
Laibachból jelentik: A Privis-hegységben a
hőgörgöget elsodort egy 20 tagból álló ki-
rándulótársaság. Laibachból expedíciót
küldtek ki megmentésükre, de a társaság 9
tagja időközben meghalt.

— Nagyszabású építkezésekbe kezd a CFR.
Bucarestből jelentik: Folyó évben lefektetik
a CFR-palota alapkövét a fővárosban.
Ugyancsak ebben az évben Mogosoaia álló-
mást átalakítják és az kizárólag a királyi
család tagainak fog rendelkezésre állani. A
sinaiai állomáson is jelentékeny változtatáso-
kat fog eszközölni. Elhatározást nyert, hogy
Strehaia állomást, amely Olteia egyik festő
tői vidékén van, modernizálják. Hasonló álló-
mást fognak Constantan is építeni. A CFR
Mamaia kiránduló szállót épített, amely a
jövővi színterben nyílik meg.

Biztos recept megszépülésre... garanciával!

Vásároljon egy doboz, 3 darab Cadum szappant

Használjon egyet. Mintegy egy hónapig tart. Ha az első szappan használata után nincs meg az abszolút biztossága, hogy bőre finomabb lett, szebb, arc-bőre barsonyosabb, küldje vissza a használt szappan csomagolását a másik két nem használt szappannal együtt a Cadum irodának, Bucuresti, Str. Sf. Ionica 8.

Visszatérítik önnek a teljes kiadott összeget.

Cadum Szappan 20 lei darabja

Garantáljuk teljes megelégedését

Hitler kibékült Ludendorffal

München, április 1. Hitler Adolf birodalmi kancellár és Ludendorff tábornok tegnap hosszabb megbeszélést folytattak egymással és ez alkalommal sikerült a kettőjük között az utóbbi időben felmerült nézeteltéréseket teljes egészükben elintézni. Az erről a tárgyalásról kiadott félhivatalos jelentés hangsúlyozza, hogy a birodalmi kancellár és a világháború nagyevű tábornoka között a viszony újból háborítatlan és baráti.

A tábornok kifejezésre juttatta a kancellár előtt csodálatát afelett, ahogy a kancellár Németországra nézve milyen nagyszerű eredményeket ért el, a kancellár viszont biztosította a tábornokot, hogy Németország jövője szempontjából igen értékes ajándéknak tekinti a tábornok további együttműködését a birodalmi kormányval, amikor is kiemelte, hogy a tábornok közreműködésére különösen katonai téren számít. Végül is megállapították, hogy a birodalmi kormány és a német birodalmi véderő között teljes az egyetértés és az összhang.

— A Goldmark kamara koncertje. Annak a nagy koncepciójú kulturprogramnak, melyet a Goldmark Filharmóniai Társaság a cluji zenei élet fejlesztése érdekében célul tűzött ki — igen fontos állomása a Goldmark Quartett megalakítása. Az évi 2-3 zenekari koncert, mely természetesen csak a szimfonikus irodalmat ölelheti fel, nem segíti a publikumot a zenei irodalom másik értékes fájával, a kamara muzsikával való megismeréséhez. Ezt a hiányt akarja pótolni a Goldmark azzal, hogy önálló kamaraszerű estét is ad. Az első ilyen nyilvános kamaraszerű esté a hó 12-én lesz és három alapvető fontosságú művet mutat be a publikumnak: Franz Xaver Richter (1709-1789) C-dúr, W. A. Mozart (1756-1791) G-dúr, és L. v. Beethoven (1770-1827) C-moll quartettjeit. A szereplő Eichner Andor, Fejér Sándor, Friedmann Ignác és dr. Holló Endre urak a Goldmark-gárda legkiválóbbjai közé tartoznak és hónapok óta tartó szeretetteljes munkával igyekeznek az egyesület eddigi színvonalának megfelelő tökéletességgel interpretálni a fentnevezett műveket. A koncert az Albina dísztermében (v. új iparkamara) Str. Regina Maria 51. lesz megtartva.

RÁDIÓ MŰSOR

Péntek, április 2.

Bucuresti. 6.30: Torna, vidám zene, orvosi tanácsadó, szakelőadás, hírek. 13: Hírek. Lemezek. 14.30: Lemezek. 15: Hírek. 18: Szórakoztató zene. 19: Csevegés. 20.35: Opera a Nemzeti Színházból. 23.45: Hírek németül és franciául.

Budapest I. 7.45: Torna, lemezek, étrend. 11: Hírek. 11.20: Felolvasások. 13.05: Katonazene. 13.30: Hírek. 14.40: Zongoraverseny. 15.40: Hírek. 17.15: Rádióféltóra. 17.45: Hírek. 18: Előadás. 18.30: Cigányzene. 19.25: Sportközlemények. 19.35: Filmzene. 20: Prohászka Ottokár emlékezete, halálának 10. évfordulója alkalmából. 21.15: Szalonzene. 23.05: Előadás énekszámokkal. 23.40: Hírek angol nyelven. 23.45: Cigányzene. 1.05: Hírek.

Budapest II. 19.30: Gyorsírótanfolyam. Hanglemezek.

Bécs. 8.10: Lemezek. 13: Könnyű zene. — 14.10: Klasszikus lemezek. 20.30: Szórakoztató zene. 23.20: Zenekar.

Varsó. 18: Hegedű- és zongoraszonáták. — 19.25: Lemezek. 21: Zenekar. 23: Szalonzene.

Április hó 12-én, hétfőn este 9 órakor

GOLDMARK-QUARTETT

bemutató hangversenye

az Albina dísztermében (v. új iparkamara) Str. Regina Maria 51.

Jegyek 60—20 lejig a Piața Unirii kioszkban.

— Fimbemutató a Royal-mozgóban. Rökk Marika slágerudonsága, a Koldusdiák. Millőcker örökszepség klasszikus nagyoperettjét nem először láttuk filmen. Szellemes, ötletes és cselekményes meséje miatt a némafilm rendezői is többször feldolgozták, habár gyönyörű zenéjét és énekszámait kezdetleges gramofonlemezekkel tudták csak úgy, ahogy visszaadni. Ez a legutolsó feldolgozás összehasonlíthatatlanul szebb az eddigiéknél. Georg Jakoby finom, művészi rendezésében a bécsi nagyoperett minden szépsége és varázsa maradéktalanul érvényesül s a teljes ujszerűség hatásával bír. Rökk Marikát legjobb szerepében látjuk. Partnere Joe Heesters a kitünő svéd tenorista, kinek bársonyos tenorját legutóbb Eggert Márta Valcerkirálynő c. filmében élvezhettük. Az operettnek természetesen a zene adja meg az igazi értékét. A csodás bécsi zene, a filmhez hasonlóan végigkíséri a darabot, melynek érdekesebb, lebilincselő cselekménye bővelkedik a vidám jelenetekben és ötletes fordulatokban. A filmet, már csak azért is, mert 2 órai kellemes, gondatlan szórakozást nyújt, nagyon érdemes megnézni.

— Hirdetmény. A cluji rendőrkészlet az érdeklődők tudomására hozza, hogy 1937 április 14-én délután 4 órakor, az érvényben lévő törvények értelmében nyilvános árlejtést rendez a bűnfelek és a ki nem igényelt talált tárgyak értékesítése végett. Az árlejtést a rendőrkészlet udvarán, Calea Mareal Fr. ch 42. sz. alatt tartják meg.

— Jómába érkezett Savanu kamarai és Lapedatu szenátori elnök. Rómából jelentik: Saveanu kamarai elnök, Lapedatu szenátori elnök és Fotino kamarai alelnök ma reggel ideérkeztek és résztvesznek az interparlamentári konferencia tanácsülésén.

— Általános bányászsztrájk fenyeget az Egyesült Államokban. Newyorkból jelentik: Az Egyesült Államokban komoly bányászsztrájk fenyeget. A szakszervezeti vezetőség munkadijfenyegetést és szolgálati idő rövidítést követel. A bányáigazgatóságok hajlandók a béremelésre, de ezzel szemben munkaidőemelés is követelnek. Általános sztrájk esetén félmillió bányász hagyná abba a munkát.

— Általános sztrájkra készülnek a londoni autobusvezetők. Londonból jelentik: A londoni autobusvezetők bejelentették, hogy amennyiben a szolgálati idő megrövidítése iránti kérélmüket nem teljesítik, egy hónapra belül általános sztrájkot kezdenek. Tekintettel arra, hogy a sztrájk kimondásának ideje a koronázási ünnepségekkel esnek egybe, a vállalatok minden bizonnyal engedni fognak.

— Kétezer idegent utasítanak ki Dél-Afrikából. Fokvárosból jelentik: A szövetségtanács rendeletére 2000 idegent utasítottak ki az Unió területéről. A kiutasítottak legnagyobb része Németországból bevándorolt, de honosítást nem nyert zsidó, továbbá örmény és orosz.

— Eljegyzés. Sámuel Sárka Cluj és Guttman Jenő Odorheiu (Cluj) jegyesek.

— Csökken a munkanélküliség. A munkanélküliség az európai államokban a kedvező konjunktúra következtében erősen csökkent. A nemzetközi munkaügyi hivatal jelentése szerint ez év első hónapjaiban Belgiumban 43.000-rel azaz husz százalékkal csökkent a munkanélküliek száma. Csehszlovákiában 25 százalékos, Angliában 20 százalékos volt a csökkenés február végéig. Márciusban újabb csökkenés következett be ezekben az államokban.

— Szeptemberben látogat el Mussolini Budapestre. Budapestről jelentik: Mussolini miniszterelnök, amint a quirinai körök jelzik, még ez év folyamán, előreláthatólag szeptember közepén, adja vissza Budapesten Darányi miniszterelnök római vizitjét. Az olasz királyi és császári pár látogatása alkalmával a Duce egyelőre Ciano gróffal helyettesítetteti magát.

— A Hivatalnok Urak, a munkásműködők előadásában. A lelkes és népszerű munkásműködők április 2-án, pénteken este fél 9 órai kezdettel az Építőmunkás otthonban színre hozzák Földes Imre 3 felvonásos színművét, a Hivatalnok Urak-at. A mindvégig igen értékes és tanulságos problémát tárgyaló színmű iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg. A mérsékeltáru jegyek a munkásszervezeteknél kaphatók.

Ujdonság! Ujdonság!

WEROX-áramszűrő

fontos kiegészítő része minden rádióknak.

1. Kiszűri a hálózati zörejekeket.
2. Csökkenti az áramfogyasztást.
3. Óvja a lámpákat.

Gyári garancia. Nem kell szerelés. Minden rádiószaküzletben kapható. 240 lei.

UJ KELET Legújabb hírek

Összeomlott a felkelők offenzívája a baszk fronton

A kormánycsapatok husz kilométerrel nyomultak előre Burgos irányában. Zendülés tört ki az olasz önkéntesek között?

Anglia éleshangú jegyzékben tiltakozott a felkelőknél kereskedelmi hajóinak feltartóztatása miatt

London, április 1. Az angol tengerügyi hivatal utasításokat adott a földközítengeri angol flotta parancsnokának, hogy tiltakozzék a cadixi spanyol felkelő-csapatok tengerészeti hatóságainál az ellen, hogy a Meninridge, Stanholm, Springwear hajókat a felkelő-hadihajók megállították és átkutatták.

A tiltakozó jegyzékben hangsúlyozzák, hogy a felkelő-csapatoknak hasonló lépései vétének a nemzetközi jog ellen, miután a felkelő-csapatok hadihajóinak tengerészeti jogszokás értelmében csak arra van joguk, hogy az idegen hajók parancsnokaitól jelekkel kérdezzék meg utjaiknak célját.

Az angol kapitány — hangoztatja továbbá a jegyzék — minden lehetőséget megtesz, hogy az angol parlament által megszavazott törvényt, amely eltiltja az angol kereskedelmi hajóknak hadianyagok szállítását a harcoló felek bármelyike számára, szigorúan betartsák. Ezért tehát a felkelő-hadihajók eljárása teljesen indokolatlan és jogosulatlan. Az angol kormány biztosítékot kér arra nézve, hogy kereskedelmi hajóit nem tartóztatják fel a spanyol vizeken.

Egyre inkább kiélesedik a feszültség Anglia és Olaszország között

Római jelentés szerint az Anglia és Olaszország közötti viszály napról-napra inkább kiélesedik. Olasz kormánykörökben azt állítják, hogy Olaszország hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni a Spanyolországban harcoló önkéntesei visszahívásáról, de csak miután a tényleges ellenőrzés az összes spanyol határokon életbe lépett.

Egyidejű római jelentés szerint az olasz sajtó cáfolja az angol lapok ama híreit, hogy a Spanyolországban lévő önkéntesek között zendülés tört volna ki.

A kormánycsapatok elfoglalták Seguentest

A kormány madridi jelentése szerint a köztársasági csapatok 20 kilométerrel nyomultak előre Burgos tartományban és elfoglalták Seguentest, amely igen fontos stratégiai jelentőségű. A kormány haderői folytatják tevékenységüket a felkelők fővárosa irányában.

A Havas jelentése szerint a felkelők repülői Elorio és Ochandiano helyiségeket bombázták. Az cloroi templom tönkrement. Egy apáca, több asszony, néhány kislány, egy ápoló és egy milicista életét vesztette. A falu gyógyszerészére elpusztult. Bisciaia tartományban több más falut is bombázták a felkelők.

Egyébként a főváros védelmi tanácsát függetlenítették a valenciai kormánytól. Miaja tábornok ilyenformán a város védelmi kérdéseiben teljesen szabadkezet kapott.

Összeomlott a felkelők offenzívája a baszk fronton

A baszk sajtóiroda bilbaói közlése szerint a felkelők tegnap offenzívát indítottak a baszk fronton. A harc kora reggel vette kezdetét. A felkelők mindenütt, de különösen Kalamua körzetében óriási veszteségeket szenvedtek. Legjobb erőiket Aramoyana város körül vonták össze.

Itten azonban döntő vereséget szenvedtek, úgyhogy súlyos veszteségekkel vonultak vissza. A kormányerők foly-

tatják offenzívájukat Burgos irányában.

A felkelők itt is visszavonultak és gazdag hadianyagot hagytak a harcmezőn. Számos foglyot ejtettek a kormánycsapatok és helyenként több, mint 20 kilométerrel nyomultak előre ezen a fronton. Több falut, így Sergentest is elfoglalták.

Az Espana spanyol nemzeti hadihajó ma délelőtt a Gascogne öbölben megtámadott három Asturiából Bilbaó felé tartó kereskedelmi gőzöst. Amikor drótnélküli távirón a kormány repülői értesültek, azonnal a helyszínre siettek és megfutamították az Espanat, úgyhogy a három kereskedelmi hajó zavartalanul eljuthatott Bilbaó kikötőjébe.

A felkelők közleményei szerint kisebb helyi összecsapásokon kívül tegnap egyetlen fronton sem történt semmi.

Újabb harctéri jelentések

Madridi védelmi tanácsa jelenti, hogy a guadarramai fronton a kormány csapatai elfoglalták Lebancait és élénken bombázták Saalices de Lasalt. A madridi és jaramai arcvonalok körzeteiben semmi jelenteni való nem történt.

A felkelők avilai jelentése szerint a felkelők tegnap reggel Biscaja tartományban nagy offenzívát indítottak. A kormánycsapatok frontját áttörték és az esti órákban Franco tábornok csapatai elfoglalták a Moreto környéki magaslatokat, Calinto, Josa Agho falvakat és a körzet kormánypárti erődítményeit. Lehetséges, hogy az offenzíva Oviedo felé fejlődik ki.

A Reuter szerint a felkelőknek az offenzíva során sikerült a Villarea várost fenyegető, hegyekben rejtőzködő baszk csapatokat meglepnie. A kormánypárti repülőik nem léptek közbe. Eddig még csak az első sorokban lévő kormánypárti csapatok léptek harcra, de nemsokára a felkelőknek szemben kell szállniuk a kormánypárti csapatok zömével, amely Bilbaót védelmezi.

Tévedésből bombáztak egy francia repülőgépet

Mint Párizsból jelentik, az Air France lég-hajózási társaság közli, hogy egyik repülőgépét, amely Alicante és Barcelona között telesít szolgálatot, Valencia fölött szállva, bombázni kezdték. A kormánypárti tüzerek tévedéséből állt elő a bombázás, mely azonban nem érintette a magasan repülő gépet. A spanyol követség elnézést kért a francia kormánytól.

Két nap alatt hatvanhat külföldi lapot koboztak el a német hatóságok

BERLIN, április 1. (Rador.) A rendőrség március 30-án 41, március 31-én 25 külföldi lapot kobozott el, amiért azok bizonyos híreket közöltek a német katolikus püspökség által a Vatikán és Németország között fennálló konkordataumnak a német kormány által való megszegése miatti tiltakozásról.

Két regényt koboztak el Bucurestiben

Bucuresti, április 1. Az ilfovi ügyészség vizsgálatot indított két nemrégiben megjelent regény ügyében. Az egyiket Geo Bogza, a másikat H. Bonciu írta. Az ügyészség szerint a regények a közérkölcösket sértő

tartalmuak. Ezért az ügyészségen Codul Stefanescu vezetőügyész, Constantinescu és Sistanescu ügyészek meghallgatása után elrendelte a két regény elkobzását, szerzőiket pedig beidézték.

Két külföldi vállalati igazgatót és négy külföldi újságíró kiutasítottak az ország területéről

Rendkívüli szigorral hajják végre a kiutasítási rendeleteket

Bucuresti, április 1. A belügyminisztérium újra néhány külföldi állampolgár kiutasítását rendelte el. Fischer Arthur, a Victoria-Berlin biztosító társaság igazgatóját és Paul Kuntz-t, a Bungher orvosi műszergyár igazgatóját csütörtökön reggel a határra szállították. Ugyancsak kiutasítottak az ország területéről négy külföldi újságíró is, akiknek ügyeik rendezésére négyórás határidőt adott a miniszter. Az újságírók között van dr. Kövér, a Neue Freie Presse romániai szekesztője, Gyárfás László, a Magyar Távirati Iroda munkatársa és Hans Lázár több bécsi napilap munkatársa is.

A belügyminisztérium köréből származó értesülések szerint a kiutasító végzéseket magasabb államérdekekkel indokolják. A

hatóságok a legnagyobb szigorral járnak el és átvizsgálják a fenti két vállalat főtisztviselőinek ügyét is. Kivételt ezentul senkivel sem fognak tenni és a határozatokat visszavonhatatlannak minősítik.

BERKOVITSNÉ
(Oradeáról)

orth. kóser étterme
BUCUREȘTI,

Str. Lipsani 7. Galeries Lafayette mögött.
Telefon: 4-62-91.

Scotus Viator Romániában

Bucuresti, április 1. Seton Watson (Scotus Viator) az ismert angol tanár és újságíró, Románia lelkes barátja, néhány nap múlva Bucurestibe érkezik.

Nagyarányu kommunista letartóztatások Timisoarán

Timisoara, április 1. A szerdáról csütörtökre virradó éjjel a rendőrség a Ghidel és teremben husz letartóztatást fogantatott. A letartóztatottak, a vád szerint titkos kommunista szervezkedés tagjai voltak.

Rendbehozza a Dambovitát a malária-bizottság

Bucuresti, április 1. A Costinescu dr. elnökölte alatt működő bizottság, amely a malária leküzdésére lett kiküldve, elhatározta, hogy a Dambovita-folyót Cernicától az Argesbe torkollásáig rendszabályozza.

Általános sztrájkot készít elő a hindu nacionalisták az új alkotmány kihirdetésének napjára

Kalkutta, április 1. A kongresszusi párt az új indiai alkotmány kihirdetésének napjára monstre tömeg-demonstrációkat és általános sztrájkot készít elő. Az angol hatóságok már most közlik, hogy minden sztrájk törő munkást védelemben részesítenek.

Rangoon, április 1. (Rador.) Birmanianál az angol-indiai birodalomtól való szétválás hírére ma ünnepezték. Birmania lakossága azonban nem tulajdonított túl nagy jelentőséget az eseménynek.

Gandhi — a Nobel-díj jelöltje

Oslo, április 1. (Rador.) Mahatma Gandhi egyike az idei béke Nobel-díj jelöltjeinek.

Moszkvában letartóztatták Rakovszky volt londoni szovjetkötvetet

Párizs, április 1. (Rador.) A Le Matin rigai jelentése szerint Rakovszky volt londoni szovjetkötvetet Moszkvában letartóztatták, amiért a Sztalin élete ellen irányuló trockijista szervezkedésben vett részt.

Fáklyastaféta érkezik román husvétra Jeruzsálemből Bucurestibe

Bucuresti, április 1. Április 12-én Jeruzsálemből fáklyastaféta indul Romániába. A staféta utolsó tagja a feltámadás estéjén a fáklyát átnyújtja az uralkodónak.

Méknök! Gyár! Orvos!

Minden német (25% redukción), francia, angol, stb. folyóirat és könyv LEPAGE-nál Cluj. Kérjen ingyen jegyzéket Lepage-nál Cluj, jelezve mely szakma érdekli.

FRATERNITAS Könyv- és Lapkiadó R. T. nyomása Cluj, Strada Baron L. Pop 10. Telefonszám: 8-61.

CENZURAT

Még

Kétnapi izg

Bucuresti, ápr

A barátok szor mokrácia ellenf el nem titkolt k parasztpárt trag óra eseményei bizottságának nemlét kérdése egyrészt Mih segről való le ajánlotta utódj fesszor és a m Vaidához való ták, a transzily nemzeti és a P hontásának leh éjjelt, nappalt tanácskozások Mihalachet elh bími és a párt ket nyugalomr azonban, hogy zetből való ki hogy a nemzet oldást nyert.

Mi történt Midón Miha kása és a pá után vállalta sőt, ugy Ma teljes támogat videsen jelent következetessé politikájának rövid tétovázá

respektus és seite a legrés szemben. Mih zott egyensuly tika vezetők rálni a párt illesse a M teljességet" é 1935 február lachius üriü raszpartból egy volt min ez a párt be tette volna. lache teljesen a párt egészé nak megielet Nem így t Vaida kiv lyébe. Costac Calinescu ép hódolás állás ragaszkodtak telemben vet lachenak ism a szerep v ausing lett a alapján vé és kevés aut tes pártára Olykor ugyl Maniu felo san lépett f akik négy jogi" kérdés Bocu Severt met visszafó t arról, ho katonája m szont ponto cuti-i beszé nek szépitg vakon.

A politik ellenzéki pá hozza. Hog zeti parasz zódve arról mérséklet vezet. Man ezzel szem manynos